

ВОЈИСЛАВ КОШТУНИЦА

ЗАШТО СРБИЈА А НЕ ЕВРОПСКА УНИЈА

ВОЈИСЛАВ КОШТУНИЦА

ЗАШТО СРБИЈА А НЕ ЕВРОПСКА УНИЈА

Разговор са Војиславом Коштуницом водили
чланови Фонда Слободан Јовановић
Миле Савић, Слободан Самарџић и Александар Никитовић

ФОНД СЛОБОДАН ЈОВАНОВИЋ
Београд, 2012.

Уредник
Миле Савић

Председник Управног одбора Фонда Слободан Јовановић
Матија Бећковић

Чланови Управног одбора Фонда Слободан Јовановић
Слободан Ракитић, Александар Илић, Коста Чавошки,
Војислав Коштуница, Владета Јанковић, Слободан Самарџић,
Предраг Протић, Мирјана Стефановски, Ненад Поповић,
Миле Савић, Часлав Копривица, Александар Никитовић,
Борис Милосављевић, Александар Митић,
Милош Јовановић, Петар Петковић

Издавач
Фонд Слободан Јовановић

Уводна реч

Политичко искуство нашег саговорника Војислава Коштунице је значајно и велико, и говори о једној дугој и доследној борби за националне и државне интересе Србије. То је био и главни повод и изазов у разговору који смо водили. Али да почнемо редом, од самог почетка. Коштуница прво није ни на који начин био припадник комунистичког режима, нити је имао разумевања за његову идеологију и све њене мене, па је тек започету академску каријеру 1974. морао да прекине пошто је удаљен са универзитета. Многи од тадашњих идеолога, чувара и бранитеља тог режима и данас су најжустрији критичари Војислава Коштунице, додуше пошто су преко ноћи своја некадашње тоталитарна уверења заменили вером да глобализам треба да искорени националне вредности. Уз каснију институтску научну каријеру и објављене радове из области политичке теорије и филозофије осамдесетих година ангажовао се на заштити људских права у чувеном Одбору за одбрану слободе мисли и изражавања. Тај одбор бранио је многобројне знане и незнане појединце, прогоњене највише због такозваног вербалног деликта, без обзира на њихова политичка уверења, националност или вероисповест. У то време, 1983. године са Костом Чавошким објавио је књигу „Страначки плурализам или монизам“ у којој су заступали нешто тада скоро равно светогрђу – да демократије нема без вишепартијског система и опозиције. Био је један од оснивача Демократске странке, да би нешто касније 1992. стао на чело нове Демократске странке

Србије. Заредом је био седам година посланик у Скупштини Србије до 1997. Коштуница је 24. септембра 2000. године на председничким изборима победио Слободана Милошевића и постао председник Савезне Републике Југославије. На Западу је тада оцењен као умерени националиста. Сам је говорио о својој политици и политици Демократске странке Србије као о трећем путу, путу између Милошевићевог ауторитаризма и западних уцена, санкција и бомби. Програмски и сликовито тај је пут описао у једном интервјуу почетком 2000. године под насловом „Ни Бели двор, ни Бела кућа“. Први пут је на чело владе Србије дошао 3. марта 2004. године, четрнаест дана пре него што су косовски Албанци покушали да у једном добро организованом и споља подстакнутом нападу етнички очисте Косово и Метохију од Срба, спаливши и оскрнавивши још један пут десетине српских светиња. Коштуница је рад своје Владе крунисао на Митровдан 2006. године, после победе народа Србије на референдуму за нови Устав. По други пут је постао председник Владе 15. јуна 2007, да би после мање од годину дана вратио мандат народу, одбивши да криомице са прозападним снагама у Влади, чији је био председник, и са западним силама буде саучесник у отимању Косова од Србије.

Разговор са Војиславом Коштуницом односи се на садашњи политички тренутак, на искушења пред којима се Србија данас нашла, али у великој мери и на раздобље после петооктобарских промена. Разумљиво је да се у једном разговору ове врсте нису могла разрешити сва питања која обухватају улогу нашег саговорника у тим бурним временима.

О начелности и компромисима у политици

■ Почели бисмо наш разговор од нечега о чему сће често говорили, за шта сће се ујорно залагали. То су начелности и доследности у политици. То је прва реч за којом сће посеили када је настала сиранка чији сће председник. Рекли сће тада: „Без начела нема демократије.“ Шта о њим политичким вредностима мислите данас? Где им је место у политици ујошће и каква је судбина начелности у данашњем јосидемократском свету?

У редовним приликама и под нормалним околностима – да би начела за која се залажете и идеје у које верујете могле да се остваре – потребан је и договор. У том смислу политика је вештина могућег. У личном животу и када су у питању његови приватни интереси појединац може да буде непоколебљив, чак и крајње искључив и крут, и да за то плаћа одређену цену. Када су у питању најважнија, односно судбоносна питања друштвеног живота, неопходно је тежити што већој сагласности. На тај начин се избегава да се друштво непотребно дели и сукобљава, а при томе се истовремено чувају основна политичка начела.

Постоје и посебне, изузетне ситуације у политици када је у питању судбина државе и народа које не остављају простор за компромис, већ захтевају начелну, доследну и одлучну одбрану државних и националних интереса. Нажалост, Србија се често налазила у таквим, изузетним ситуацијама, када велике силе од Србије за-

хтевају да се одрекне својих државних интереса зарад неке наводне више вредности. Пристајање на такве захтеве није политика компромиса већ пристајање на самоодрицање и самоукидање. Сагласно својој стварној снази, Србија у таквим приликама треба да пронађе праву меру одбране својих националних интереса и прави начин да одбије сваку одлуку која није у њеном интересу. Циљ политике је да се на унутрашњем плану оствари договор и национални консензус, а да се у спољној политици води рачуна о заштити државних интереса. Треба свим снагама настојати да се сачува историјско наслеђе Србије и српског народа које смо затекли, као и настојати да оно нашим деловањем јача и унапређује се.

- *Компромис и национални консензус на унутрашњем плану се веома тешко успостављају и још лакше нарушавају. Зашто је то тако?*

За изградњу компромиса и националног јединства потребно је велико политичко умеће и стрпљење, морају да се испуне бројни услови и савладају многе препреке. Да је то могуће, у нашој новијој историји, у последње две деценије, сведочи период од 2004. до 2008. године. То је време када сам два пута узастопце био председник Владе. Место где је тада остварен договор и јединство била је Народна скупштина Србије. Сва важна политичка, друштвена и економска питања на озбиљан начин су у том периоду разматрана и о њима су постигани договори у Народној скупштини. Тиме је Скупштина повратила свој значај и достојанство које јој природно припада. О најтежем државном и националном проблему, а то је

свакако питање Косова и Метохије, у том периоду у Скупштини се расправљало отворено, стално и долазило се по правилу до једногласних одлука које су биле у најбољем интересу Србије. О најважнијем закону који држава мора да има, закону над законима који држи народ и државу на окупу, Народна скупштина је постигла потпуно јединство и једногласно је усвојила нови Устав Србије.

Међутим, непрестано се појачавао притисак западних сила, које су по сваку цену хтеле да прогласе независност Косова. И управо тај притисак западних сила представљао је највећу претњу по успостављени консензус у Србији. Унутрашње јединство доведено је у питање, уздрмано и нарушено оног тренутка када су западне силе успеле да пронађу у Србији оне којима је страни партнер био ближи и пречи од националног јединства и одбране српске државе. Дакле, нема никакве сумње да је страни фактор зарад остваривања својих интереса имао кључну улогу у разбијању националног јединства у Србији 2008. године. У тренутку када су западне земље проглашавале независност Косова оне су, реч је наравно о Европској унији, истовремено са делом српске власти потписале Споразум о стабилизацији и придруживању. Тиме се тај део власти сагласио са 22 чланице Европске уније које су претходно признале једнострано проглашену независност Косова. То је суштински значило и амнестирање западних држава од сваке одговорности за њихово деловање на противправној сецесији Косова, укључујући и НАТО агресију на Србију 1999. године. Последица свега тога је да је у Србији уместо националног јединства постао преовлађујући страни интерес и утицај,

што се показало погубним како за државне интересе и напредак Србије, тако и за очување елементарног самопоштовања и националног достојанства.

- *Како сīе ипак успели да као председник Владе од 2004. до 2008. године успоставите национално јединство у Србији?*

За јединство и компромис потребне су не само расправе, већ и уступци учесника у расправама. Демократска странка Србије као државотворна и национално одговорна странка подржала је европске интеграције као један од важних приоритета земље. С друге стране, Демократска странка, којој су европске интеграције биле идеја водиља и главна политичка оријентација, пристала је да одбрана Косова и Метохије буде први приоритет државе. А Српска радикална странка, као тада највећа опозициона странка, учинила је из своје радикалне позиције уступке да би учествовала у националном јединству. Западним силама које су припремиле план о једностраној независности Косова било је веома важно да разбију постигнуто јединство у Србији и зато су истовремено са проглашавањем независности Косова хтеле да са Србијом пошто пото потпишу било какав споразум. Демократска странка није издржала претњу западних сила да ће Србија остати без чланства у Европској унији и зато је жртвовала национални консензус. Претње Брисела да ће зауставити европске интеграције за Демократску странку биле су довољан разлог да се одбрана територијалног интегритета земље подреди будућим европским интеграцијима.

- *Јасно је да усвојено национално јединство није могло да сиречи намеру западних сила да пројасе и признају независност Косова. Која је онда права вредност и смисао унутрашњег консензуса?*

Током преговора о будућем статусу Косова и Метохије, а поготово пред њихов крај, нико није имао дилему да ће водеће западне земље по сваку цену, зарад својих пре свега геостратешких интереса, ићи на противправно проглашење независности Косова. Оне су имале довољно силе у својим рукама да спроведу своју одлуку. Међутим, да се не би све завршило на голој сили и правном насиљу, западне силе тежиле су да Србију, или бар један део српске власти, увуку у кооперативну игру око Косова. То је било немогуће док год је постојало национално јединство које је утврђено у Скупштини кроз доношење одлука којима се у потпуности одбацује све што би могло имати било какве везе са противправном и једнострано проглашеном независношћу Косова. Која је права вредност и који су домети које би Србија могла да оствари да је наставила да води политику националног јединства, не може се до краја одредити и сагледати. Али разумно је претпоставити да би у том случају такво независно Косово, у потпуности засновано на сили и правном насиљу, постало замрзнути конфликт који би у другом времену и под другачијим околностима могао и морао поново да се решава, тражећи за све прихватљиво и одрживо решење. Демократска странка због своје политичке природе и снажне окренутости западним државама није 2008. године имала снаге да истраје у одбрани српских државних и националних интереса.

- *С друге стране, која би била цена коју би Србија плаћила да је истиснула на националној полицији за коју све се залажали?*

Свака држава, од оних највећих до оних најмањих, плаћа одређену цену да би као држава опстала и одбранила своје државне и националне интересе. Лако се заборавља да амерички војници широм света гину и на тај најскупљи начин плаћају цену одбране интереса земље онако како их види и тумачи Вашингтон. Неозбиљно је мислити да државе и народи могу да опстану ако се не боре за своје интересе и ако не плаћају неку цену. Познато је да иза наше политике националног јединства о којој говорим није стајало залагање за рат и да је та најскупља цена била искључена. Коју би онда штету Србија могла да претрпи због одлучног одбијања да на било који начин саучествује у прављењу квазидржаве на својој сопственој територији? Да ли би Брисел и Вашингтон поред тога што покушавају да отму од Србије Косово још додатно кажњавали нашу земљу јер неће да им помаже у томе? Па добро, ако би због тога земља трпела одређене последице требало је сачекати и видети о чему је реч и обавестити народ о томе, како би у договору са њим био пронађен прави одговор.

По свему судећи, права цена коју би Србија тада плаћила јесте да би биле потпуно или највећим делом заустављене европске интеграције. Нисам за то да се потцени значај и тежина те цене, боље рећи уцене. Поставља се питање шта би то могло да значи за Србију. Можда би та цена заиста била озбиљна или би се пак показало да неулазак Србије у Европску унију, односно политичка

неутралност Србије може да буде и добитак. Исто тако да је Србија показала да држи до себе, до свог интегритета и свог достојанства, питање је и како би Брисел и Вашингтон процењивали своју штету од свог потпуног стављања на страну косовских Албанаца против Србије. Нисам неко ко би био спреман да плати цену која би народ и државу довела до пропадања и на руб опстанка. Сигуран сам да би наставак политике националног јединства Србији омогућавао довољно широк политички простор да се истовремено бране њени суштински интереси и да се не угрози неопходан развој земље.

Осим тога, светска економска криза, која је настала и разбуктала се у време разбијања политике националног јединства, сама по себи отвара бројне дилеме око економске добити односно штете коју Србија има од европских интеграција. Једнострано примењивање Споразума о стабилизацији и придруживању је Србији нанело озбиљну економску штету, а ствари ништа боље не стоје ни сада када је тај споразум одмрзнут. Због владајуће идеологије да ЕУ нема алтернативу у јавности нема озбиљних расправа колику штету Србија трпи од када се примењује ССП. Све то говори да је олако и површно, без утемељених аргумената, разбијена и напуштена политика националног јединства и то пре свега због идеолошких уверења и безрезервне вере у ЕУ.

- *Да ли је било могуће да и сами хришћанине на политичку да су европске интеграције најважнији циљ Србије и заузме друштини, помишљивији став према политички Брисела и Вашингтона да одузму Србији њен гео, Косово и Метохију?*

Не. А зашто је такав став чврст и неупитан, одмах ћу образложити. Најпре, за мене власт као власт никада није била циљ – сама по себи. Мој интерес је везан за ону политику која се руководи и која је одређена интересима српског народа и Србије. Спровођење политике да ЕУ нема алтернативу само да би се опстало на власти сма-трам национално неодговорним. Нажалост, од када је преовладала политика да су европске интеграције нај-виша вредност за Србију, опстанак на власти по сваку цену постао је најважнији циљ и смисао те политике.

Када кажем да не могу да заступам и спроводим на-ционално неодговорну и погрешну политику, онда ми-слим и да је цена, коју ће Србија да плати због такве политике, неупоредиво већа и дуготрајнија од цене коју би платила да је опстала политика националног једин-ства и неспремност да се сложимо са отимањем Косова и Метохије. Међународни односи засновани су на борби интереса и када се јавно саопшти да ће у сваком сукобу интереса који се појави између Србије и Европске уније, предност над нашим интересима добити интереси ЕУ, онда на основу здравог разума може унапред да се закљу-чи да ће цена такве политике бити превисока и погубна за Србију. Да наведем речи Милорада Екмечића: „Наш улазак у ЕУ изгледа да је казна, а не остварење права на поштене договоре.“

Односи Србије и ЕУ

- *Односи Србије и ЕУ биће несумњиво стална и важна тема у српској политици.*

Данас је питање односа Србије и ЕУ сведено на површну пропаганду и примитивни обрачун власти и њеног „невладиног сектора“ са свима који би хтели да поставе неко разумно питање о месту Србије у Европској унији. Док се у самим чланицама ЕУ води одговорна и отворена расправа о односу суверених држава према бриселским институцијама и бриселској бирократији, као и о судбини саме ЕУ, дотле се код нас може чути само снисходљиво и поданичко закљичање да Србија неће скренути са европског пута.

Погрешно је и кратковидо однос Србије и Европе свести на данашњу идеолошку и пропагандну буку да ЕУ нема алтернативу. Србија је стара европска држава, никада у историји није била изван Европе, као што је и сама Европа старија од Европске уније. Због тога треба увек на уму имати разлику између појма Европе и бирократије ЕУ. Од самог настанка српске државе отворено је суштинско питање на који начин Србија треба да уреди своје односе према Европи и европским државама. Морамо узети у обзир да се питање нашег националног идентитета вековима прелама између осталог и кроз утицај важећих европских мерила и начина на које је Србија кроз историју реаговала на европске утицаје. Заблуда је мислити да је током историје европски утицај и притисак на Србију био мањи него што је то данас. Али, истина је

да је у прошлости српски народ проналазио прави начин и меру да сачува свој национални идентитет. Развијена и напредна Европа је увек представљала снажан магнет који је привлачио Србију. Истовремено, постојала је свест о самобитности српског народа и снажна воља да се сачувају темељне националне вредности. У том распону између привлачности развијене Европе и националне самосвести да се сачува наш идентитет тражио се најбољи одговор за проналажење правог места Србије у Европи. Током историје у нашем народу је било широко прихваћено схватање и став да је Србија Исток Западу и Запад Истоку, а тај став сведочи о томе да је тражена и проналажена права мера и место Србије у Европи.

- *Ако се имају у виду најновија искушења и проблеми у односима са Европом шта би могла да буде основа нове политике Србије према Европској унији?*

Уверен сам да је то политика трајне политичке и војне неутралности Србије. Најпре, да пођемо од тога да нас неутралност не конфронтира, већ напротив омогућава сарадњу са ЕУ. Сада је наравно главно питање какву врсту сарадње између Србије и ЕУ подразумевамо под политиком неутралности. Мора бити јасно да је то сарадња на основу чистих рачуна. Дакле, реч је пре свега о економској сарадњи, а чист рачун је алфа и омега сваке успешне економске сарадње. У нашем националном и државном интересу је да имамо развијене и што боље економске односе са Бриселом. Исто тако нема сумње да трговина и посао не познају границе, односно да ће свака западна фирма која може да заради у Србији,

руковођена логиком профита итекако штети да послује у нашој земљи.

Другим речима, политичка и војна неутралност нам омогућава да истовремено чувамо своје националне интересе и да имамо развијену сарадњу са ЕУ. Та политика омогућује такође једно стално струјање утицаја и идеја са Запада, као и да Србија сачува своју самобитност, свој национални идентитет, националну културу и своје традиционалне вредности. Нема сумње да у савременом свету и модерној комуникацији развијена економска сарадња повлачи за собом и културну, научну, просветну, уметничку сарадњу. И то је добро и важно. Али земља која је прогласила и којој је међународно прихваћена и призната политичка и војна неутралност, све те природне утицаје може да сабере и одржава у једној доброј равнотежи која доприноси њеном развоју, а не доводи у питање њену посебност, вредности и традицију.

Активна политичка и војна неутралност може снажно да подстакне развој Србије и не треба имати било каквих илузија да је одбрана државних интереса могућа без снажног привредног развоја. Заштита државних интереса не може се свести само на економску рачуницу, јер би то било погрешно, али је и истина да је економски развој земље најбољи начин да се бране појединачни интереси грађана и целе Србије.

- *Заступници евроатлантских интеграција у Србији ипак сматрају да је реалност да Србија постане не само члан ЕУ, већ и члан НАТО.*

Разумљиво је да велике силе имају своје интересе и да по правилу не бирају средства да их остваре. Најјед-

ноставније је прогласити да су интереси великих сила реалност, а српски интереси – илузије. Али, ево, пођимо и од тих претпоставки. Ако су интереси великих сила реалност, живот нас учи да се реалност мења. Нису Вашингтон и Брисел прве и једине силе које познаје историја. И пре њих Србија се суочавала са разним силама које су кроз историју биле реалност, па је реалност света и реалност тих сила била привремена. Многи српски интереси су сматрани илузијама, а испоставило се да су наши национални циљеви, па и снови постајали стварност. Шта су све велике силе 1804. године мислиле о моћи Турске и илузијама српских устаника? Реалност је дуго и стрпљиво мењана, а онда је 1912. малтене преко ноћи започело успостављање нових, природних граница српске државе. Другим речима, политичка и историјска реалност се ствара и мења, а она се не може ни стварати ни мењати у нашу корист ако немамо неопходно национално самопоуздање и самосвест о нашим легитимним интересима, који су утемељени у вековном постојању српске државе.

Данас није на дневном реду и не тражи се на делу херојство са којим је обновљена српска држава пре два века. Реч је сада о једној сасвим другачијој потреби, потреби вођења разумне политике неутралности. Рећи да је нереално да водимо политику неутралности своди се на нешто што се не може другачије дефинисати него као комплекс инфериорности. Тврдити да је политика неутралности нереална значи исто што и рећи да Србија не може нормално да сарађује са САД и ЕУ, већ да мора да прихвати њихово старатељство и да мора да буде под њиховим сталним надзором.

Када би Народна скупштина поред војне неутралности, коју је прогласила својом декларацијом крајем 2007. године, прогласила данас и политичку неутралност Србије, какав приговор би западне силе могле да упуте Србији? Политичка неутралност не садржи ни најмању претњу било коме и не подразумева ни најмањи степен агресивности. Напротив, реч је, како и само име каже, о неутралности. Шта је онда у томе нереално и екстремно? Због тога нам ипак ниједна држава, па ни оне највеће, не могу стављати оправдане приговоре.

- *Када љоворитије о љолиџичкој неутралоности сџиче се уџисак да џежиџије сџављаџе љре свеџа на односе са Евроџском униџом?*

Тачно, зато што је садашњи циљ Србије да постане чланица ЕУ. У односу на тај циљ нова политика би се састојала у формалном проглашавању политичке неутралности. Наравно, политичка неутралност Србије умногоме је шири појам од односа који треба успоставити између Србије и ЕУ, али политику неутралности треба започети најпре према Европској унији и доследно је проширити и на друге државе и њихове савезе.

Постојећа војна неутралност Србије се пре свега односи на НАТО пакт, јер другог војног савеза данас у свету и нема. Начелно гледано наша земља је војно неутрална и према свим новим и могућим војним савезима. А када се постави питање шта смо изгубили тиме што смо већ четири године војно неутрални, одговор је јасан да не може бити јаснији. Не само да нисмо ништа изгубили, него смо на добитку. Тако би ствари стајале и да смо пре

четири године прогласили и политичку неутралност. Ниједан грађанин Србије не сме и не треба да гине по ратиштима широм света зарад туђих геостратешких интереса. Треба првенствено да бринемо о развоју и безбедности Србије. А то можемо ако смо војно и политички неутрални. Временом и велике силе могу пронаћи добре стране политичке и војне неутралности Србије.

Србија, САД и Русија

- *Ако се у овом тренутку политичка неутралност пре свега односи на ЕУ, а војна на НАТО, на који начин уредити односе на САД?*

У последње две деценије интереси Србије и САД су се у много већој мери супротстављали него што су се подударали. Нема сумње да иза проглашења једностране независности Косова у првом реду стоје интереси САД. С друге стране, постоји и важан пример уравнотеженог деловања САД на Балкану. То је Дејтонски споразум, чак ако узмемо у обзир и неке његове касније антидејтонске измене. Интереси српског народа су овим споразумом у највећој мери поштовани. Постојање Републике Српске о томе најбоље сведочи. Јасна идеја и чврста воља српског народа да створи Републику Српску у много чему нам могу бити поучни. То значи да би јасна идеја и јасна политика неутралности Србије могла временом да отвори нове односе са САД. Нама је заправо потребно својеврсно редефинисање односа са Вашингтоном. Србија не може променити политику САД према Балкану, али може политиком неутралности постепено на боље мењати наше међусобне односе.

- *Србија по томе своју политичку неутралност преба најпре да тради у односу на ЕУ, а војну у односу на САД, што јест НАТО. Какви онда односи преба да буду према Русији?*

Политичка и војна неутралност подразумева да Србија неће правити формалне државне и војне савезе. У

том смислу Србија свој државни и војни суверенитет у потпуности задржава. Али као што је веома корисно да неутрална Србија има развијену економску, културну, научну, образовну и уметничку сарадњу са ЕУ, односно и са Бриселом и са Вашингтоном, исто тако се подразумева да тим облицима сарадње треба на посебан начин неговати и унапређивати традиционално снажне везе између Србије и Русије.

Није реч само о чињеници да Русија никада није напала или бомбардовала Србију, већ да је напротив кроз историју више пута подржавала легитимне интересе српске државе. Не ради се само ни о томе да је захваљујући принципијелној подршци Русије спречено да у Савету безбедности буде усвојен Ахтисаријев план о независности Косова, што за нашу дуготрајну борбу за очување Косова има непроцењив значај. Ваља имати на уму да су српски и руски народ кроз историју били судбински повезани, као и да је Србија у Русији у неким од највећих искушења имала и савезника и заштитника.

Неутрална Србија може поготово да унапреди привредну сарадњу са Русијом, посебно преко споразума о слободној трговини. Та сарадња може да буде снажан ослонац привредног развоја Србије. У сваком случају политички и војно неутрална Србија по природи ствари имала би неупоредиво боље односе са Русијом него Србија која би постала део евроатлантске заједнице.

Косово и Метохија као преломна тачка

- *Идеја о неутралности Србије настала је и највећим делом се њрелама њреко њињања Косова и Метохије. Какву улогу Косово има у одређивању будућности Србије?*

Србија је после 2000. године кренула путем европских интеграција и за ових дванаест година стекла је прилично искуство у односима са ЕУ. Дакле, треба подвући чињеницу да није Србија унапред одбацила идеју о приступању Европској унији, већ је напротив у једном тренутку постојало широко расположење у јавности да се иде овим путем. Шта се онда заправо догодило? Није прва Србија променила однос према ЕУ, него је Брисел суштински променио однос према Србији. Или да будем одређенији, Брисел је злоупотребио поверење које је у Србији постојало према ЕУ. Да је Брисел одмах на почетку европских интеграција саопштио да рачуна на Србију без Косова као своју чланицу, нико не би имао право да говори о злоупотреби поверења. Овако, када је 2008. године Брисел стао иза противправне одлуке о проглашењу једностране независности Косова и послао своју мисију Еулекс на Косово, Брисел је био тај који је прекршио своје обећање да ће целовита Србија ући у ЕУ. Испоставило се да Брисел има на уму само скраћену Србију као потенцијалног члана Европске уније.

Са оваквим искуством које Србија има са ЕУ, најбоље што може да се уради јесте да се промене политика и државни циљ. Не треба да бежимо од тога да управо кроз

нови однос према ЕУ Србија треба да започне да гради своју политичку неутралност. Исто тако треба јасно рећи да се показало како је управо Косово преломна тачка која одређује будућност Србије.

Зашто је Косово преломна тачка? Зато што Косово истовремено показује какав је однос Вашингтона и Брисела према држави Србији, као и какав је однос српског народа према сопственој држави. Да ли Србија може да се прави да не види како јој се отима територија и ко у суштини покушава да то учини? Може ли Србија постати члан заједнице држава која покушава да јој отме територију? И наравно, ту је питање, какав је однос саме државе и народа према властитој територији, односно какав однос имамо према самима себи?

Осим тога, Косово није само територија. Косово је питање националног идентитета, националне културе, историјске вертикале српског народа, питање настанка српске државе и српске цркве. Даље, Косово је и економско питање, јер се рудна богатства у покрајини процењују на толике износе, да је реч о богатству које може озбиљно да обезбеди будући развој и напредак Србије. Посебно треба подсетити на велику имовину Србије и њених грађана који су са Косова насилно протерани.

Ово су више него важни и довољни разлози који нас упућују да о Косову размишљамо као о оној преломној тачки која одређује будућност Србије. Ако су један народ и једна држава спремни да се одрекну дела своје територије, онда нема сумње да ће то одрицање снажно одредити будућност такве државе и таквог народа. Питање је само дана када ће се поставити нови захтеви за отимањем других делова територије. Тако и одлука да се

Србија не може комадати и да српски народ одбацује противправну независност Косова суштински одређује будућност Србије.

Милован Данојлић је, подсетивши на познату проповед енглеског песника Џона Дона, написао: „Косово је један такав грумен земље који се откида од Европе, и од Србије као европске земље, зарад глобалистичких планова. После те отимачине мање је Европе, и мање је живота у свакоме од нас.“

- *Од Вас се тражи да дајте конкретно решење за Косово. Предлагали сте решење пре него што је насилно и неправилно проглашена независност Косова. Шта је решење за Косово и Метохију данас?*

Србија држи у својим рукама кључеве за решавање косовског питања. Најконкретније решење данас је да Србија ни на један начин не буде саучесник у прављењу независне државе Косово. Нико и не очекује да Србија може да спречи одлуку великих сила да признају једнострану и противправну косовску независност. Али да ли је Косово заиста постало држава ако Србија јасно и гласно непрестано понавља истину да је Косово саставни и неотуђиви део наше територије? Може ли Косово постати чланица УН? Каква је то држава ако никада не може постати чланица УН? Дакле, у рукама Србије су кључеви за решавање косовског питања, и ако не можемо данас на добар начин да решимо ово питање онда оставимо решење за нека друга, можда боља времена. Када нема доброг и праведног решења, то значи да проблем треба замрзнути и сачекати повољније услове. И албанска

страна мора се суочити и примити к знању да проблем Косова може дуго остати замрзнут и да га нико не може решити без Србије. То сазнање је услов да се пронађе правично и одрживо решење и то сазнање ништа мање не представља важан део политичке реалности. Зато у сваком случају Србија сама треба на све начине и свим средствима да помаже свој народ и његове институције на Косову и Метохији.

Али да погледамо и шта је оно најгоре што може да нам се деси због тога што је косовско питање замрзнуто. Најгоре је то што Србија неће ући у ЕУ. Косово је несумњиво кључ националне политике и најважнији разлог да нови државни циљ буде политичка неутралност Србије. Испоставило се да је чињеница, а не политички приговор, да Европска унија није земаљски рај и да озбиљна економска, политичка и морална криза подрива саме темеље ЕУ и доводи у питање њену будућност. Другим речима, и да не постоји косовски проблем, здрав разум би налагао да се размотри да ли је једини интерес Србије да уђе у ЕУ, или политичка неутралност отвара шире могућности.

- *Сујројстшављајући се свим настјојањима да Косово јројтивјравно дође до независности увек стје погвласили да је најмоћније оружје којим Србија располаже јраво, зајраво шемељни јринцији међународној јрава који штиише шеријоријални иншејришеј сваке државе. Да ли јшо и данас мислише?*

Уз све уступке и кооперативност садашње власти већина држава у свету остала је доследна у ставу да међу-

народно признате границе држава чланица УН морају бити загарантоване и да принцип поштовања суверенитета и територијалног интегритета има универзално важење. Многе западне дипломате и професори јасно су повлачили разлику између права и правног насиља, које је на делу од када је једнострано проглашена независност Косова. На мене је посебан утисак оставио један пример. Када сам први пут говорио у Савету безбедности крајем 2005. године, приметио сам заинтересовано држање тадашњег америчког амбасадора у УН Џона Болтона. Болтонов мандат у УН је истекао крајем 2006, али за нас је посебно важан онај део његових каснијих јавних изјава у којима је унапред баш правним аргументима оспоравао једнострано проглашење независности Косова. Тако је, који дан уочи проглашења независности Косова Болтон, заједно са Лоренсом Иглбергером и Питером Родманом, бившим високим америчким званичницима, у „Вашингтон Тајмсу“ од 31. јануара 2008. објавио текст у коме између осталог стоји: „Верујемо да наметнуто решење косовског питања и настојање да се распарча територија над којом Србија има суверенитет без њеног пристанка није у интересу Сједињених Држава (...) Верујемо да политика САД према Косову мора да буде преиспитана без одлагања, и захтевамо да Бушова администрација јасно саопшти да ће до резултата тога преиспитивања одбити да призна декларацију о косовској независности и обесхрабрити косовске Албанце да преузму тај корак.“ Овај пример један је у мноштву оних који говори о снази права и правних аргумената, ма колико се они који снагом модерног оружја пустоше читаве земље понашали као да међународни правни поредак и УН више не

постоје. Ту је наравно на делу још нешто. Светски и државни поретци засновани на сили могу трајати извесно време али оно што их разара, упркос сили и моћи, јесу неистине и обмане на којима се заснивају.

Косово 1912.

- *Пре тачно сто година, дакле 1912. године, српска војска је ослободила Косово и Метохију. Како Ви очима политичара који се бори за Косово гледаше на 1912. годину?*

Србија је у правом и дословном смислу 1912. године пронашла своју душу. Заправо цео век, од Првог устанка 1804. године, српски народ се постепено спремао, учвршћивао и развијао државу да би 1912. започео да заокружује национални простор српске државе, да размиче своје границе како је писао Јован Цвијић. Колико је само узбуђење било у народу и држави при помисли да се после пет векова српска војска враћа на Косово. Они који су ступили на Косово поље, који су ослободили Приштину, Пећ, Баковицу, Урошевац, царски град Призрен, имали су се по песниковим речима „рашта и родити“. И заиста је 2012. година важна прилика да се нови нараштаји упознају са делом својих предака, који су готово у даху, готово у једном дану ослободили цело Косово и повратили га у окриље српске државе.

Национална самосвест о важности 1912. године данас је потребнија него икад, јер нам јасно говори да је судбина српске државе и српског народа у нашим рукама. Као народ смо били кадри за највише подвиге, а за највише подвиге потребна је мудрост, стрпљење, труд и свест ко смо, шта смо и шта је смисао и циљ постојања српске државе и српског народа.

Данас, са првим и најстаријим искуством које имамо као народ, али и са потоњим искуством 1804. године, и 1912. године, и 1999. године, и 2008. године, дакле са искуством народа који није од јуче и који не решава проблеме од данас до сутра, морамо имати свест да свака генерација треба да уради свој део посла у границама својих могућности. Једино што ни по коју цену не смемо, то је да будуће генерације заувек лишимо истине да је Косово српска земља.

- *Да ли је могуће да ће симболично баш 2012. српске власти својевољно предати Косово?*

Свако од нас може приватно да преда што год хоће од своје приватне имовине. Ко воли Брисел више него Србију увек може ту своју љубав да потврди тако што ће личну имовину поклонити за развој ЕУ. Али Косово није и не може бити ствар било ког политичара или било које власти. Запад је ватрено ширио тезу да је Милошевић изгубио Косово, па због тога ми треба да признамо независност Косова. Милошевић је како је знао и умео бранио Косово, али он није могао да изгуби оно што није његово.

Садашња власт је од 2008. године водила земљу сагласно политици да ЕУ нема алтернативу. Због тога су начињени погубни кораци када је у питању Косово. Признат је Еулекс чији је циљ да направи независну државу Косово. Уместо тужбе затражано је саветодавно мишљење од Међународног суда правде. Поднета је па повучена и онако бледа резолуција Србије у Генералној скупштини УН. Прихваћена је резолуција ЕУ и на тај начин се питање

Косова из Савета безбедности, где постоји право вета, изместило у Генералну скупштину, где право вета не постоји. Под покровитељством Брисела започет је разговор са Приштином о успостављању добросуседских односа Србије и Косова. Донет је низ противуставних уредби којима се успостављају ингеренције независне државе Косова. Све ово заправо представља процес поступног и прикривеног признавања независности Косова. Али, изгледа да све то није довољно западним силама и да оне од садашње власти траже још више, док се на крају не скину све маске и призна Косово.

Да ли ће садашња власт игром судбине баш 2012. године пренебрегнути сваку и најмању меру заштите државности, прећи све границе и испунити све захтеве за признавањем независне државе Косово, питање је које само по себи много говори о садашњем стању српске државе. Али, шта год власт урадила, што год потписала, какве год споразуме правила, остаје она брана коју она не може да сруши. То је Устав Србије и јасна одредба да је Косово саставни и неотуђиви део територије Србије. Тако, све што је противуставно потписано и договорено, остаје изван правног поретка који важи и обавезује државу и народ.

Војводина и Рашка

- *Остиају јако да одзвањају љознаије речи немачкој ди-
џломаије да љосле Косова на ред долазе Војводина и
Рашка?*

Брисел и Вашингтон су снажно и без остатка подржали албанске сепаратисте и стали на њихову страну. Наравно, понајмање због интереса самих Албанца, већ због својих геостратешких интереса, односно присуства на Балкану. Али и САД и ЕУ пажљиво посматрају реаговање не само српских политичара него и реаговање народа на покушај да се отме део српске територије. Готово невероватна парола садашње власти да ЕУ нема алтернативу, био је јак сигнал да се дезинтегративни процеси прошире и на Војводину и Рашку. Ако српски народ није способан да брани своју државу, нико други је неће одбранили. Напротив, то је порука да је Србија на распродаји.

Тако је и донет противуставни Статут Војводине, као да је реч о акту који је изнад Устава и да Устав треба усаглашавати са Статутом а не обрнуто. Тиме је учињен корак у правцу федерализације Србије, односно разградње Србије по угледу на злокобни Устав Југославије из 1974. године. Владајући режим је неодговорном и потпуно неразумном политиком направио поделу између Србије и Војводине. Статутом је укинут српски народ као уставна категорија. Под именом националне заједнице српски народ је у својој држави изједначен са националним мањинама. Статут Војводине којим се уво-

ди држава у држави најбоље говори о духу времена и политици да ЕУ нема алтернативу. Треба само погледати како су заступници Статута говорили да је реч о европским решењима, па самим тим што су наводно европска решења она су тиме старија и изнад Устава. Било је битније да је Статут Војводине „европски“ него да ли је у складу са Уставом Србије.

Штета која је са Статутом направљена непроцењива је. Статут открива које су праве намере и шта су стварни планови с Војводином после Косова. Има ту и идеја да се створи војвођанска нација и војвођански језик, а зашто не и – војвођанска црква. Срећом, реч је о толико противприродним идејама да оне умиру и пре него што заживе. Прави проблем остаје противуставни Статут и биће потребно мудрости, стрпљења и добре политичке воље да се ствари врате у нормалне уставне оквире.

Сама чињеница да у Војводини живи већински српски народ омогућава да се утврди њена аутономија сагласно Уставу, како би се Војводина развијала на најбољи начин као изузетно важан саставни и неотуђиви део Србије. Све мањине у Војводини, као уосталом и целој Србији, имају Уставом загарантована права по највишим стандардима. Ти стандарди су увелико надмашени у односу на права која уживају националне мањине у неким старим и великим европским државама.

■ *А Рашка?*

Постоје важне историјске околности које упућују на то да Срби и Бошњаци могу да живе заједно у стварно најбољим међусобним односима и граде заједничку бу-

дућност у Србији. За то има небројено примера и доказа, али једна од важних историјских чињеница коју треба да памтимо и поштујемо потиче из најскорије прошлости. Наиме, Бошњаци су у готово истом броју као и Срби изашли на референдум за Устав Србије и гласали за Устав и за своју државу Србију. То је важан залог за заједничку будућност који сведочи да је Србија њихова држава и да ту државу ваља уредити на најбољи могући начин.

Друга ствар су планови који долазе изван земље, а знамо да туђе муке много не додирују велике силе. Уверен сам да Срби и Бошњаци могу сами на најбољи начин да решавају животне проблеме у Рашкој. Зато се питам зашто је уопште било потребно да се амбасадори у Београду окупљају и праве засебна тела која се брину о интересима Бошњака и аутономији Санцака. Скупштина Србије и Влада Србије су права места где сва питања грађана Србије треба да буду расправљена и решена. Бошњаци треба да су увек у Скупштини Србије и у Влади Србије како би креирали политику и давали предлоге и решења како да се Рашка што брже и боље развија. Бошњаци су мудри и знају да нико изван земље боље од њих самих не зна на који начин треба да се унапређује њихов живот у Рашкој.

Република Српска

- *Говорили сїе о Дејтонском споразуму као у основи ипак иравичном начину решавања сукоба на Балкану. Како видити бедућности Републике Српске?*

Суштински интерес српског народа су очување и развој Србије и Српске. Треба имати у виду и да је настанак Републике Српске непосредно и формално везан за Србију. Србија је потписница и гарант Дејтонског споразума. Самим тим и међународноправно Србија и Српска су нераскидиво спојене, што је у складу са интересом српског народа да буде што више и суштинскије повезан.

Најбољи начин да се Србија и Српска повезују јесте да што више и јаче економски сарађују. То нас је и највише руководило када смо 2006. године донели чврсту одлуку да Телеком Србије мора да победи на тендеру за куповину Телекома Српске. Ниједна инвестиција Србије није скупа ако се том инвестицијом развија Република Српска. На све могуће начине треба међусобно повезивати привреде Србије и Српске, а то и у чисто економском рачуну јесте и у интересу Србије. Јака економска сарадња по логици ствари продубљиваће културну, просветну, научну, уметничку, спортску и сваку другу врсту делатности између припадника једног народа који живи у две државе.

Стабилна и успешна будућност Српске је у највећем интересу Србије и свака дугорочна национална страте-

гија Србије мора у првом реду да води рачуна о развоју Републике Српске.

- *Врши се велики притисак да се промени Дејтонски устав и да се Босна и Херцеговина централизује, што може да доведе у питање останаке Републике Српске?*

Веома је важно уочити чињеницу да се истовремено врши притисак на Србију да се разгради, односно успостави доборуседске односе са Косовом, на Републику Српску да прихвати централизацију БиХ и тако да Српска саму себе укине, а у Црној Гори се врши снажан притисак на Српску православну цркву и српски народ. Дакле, видимо како исте велике силе хоће у истом тренутку да разграде Србију, да централизују БиХ и да се, док Црна Гора потписује Конкордат са Ватиканом, прогања Српска православна црква и њено свештенство и монаштво у Црној Гори. Велика одговорност је на Србији да одлучно брани Дејтонски споразум, јер је Србија држава потписница и гарант Дејтонског споразума. Да Србија свим снагама брани Резолуцију 1244 која гарантује њену територијалну целовитост. И да Србија сагласно своме Уставу брани права српског народа и Српску православну цркву у Црној Гори. Ако Србија не брани међународне споразуме и Резолуцију 1244, и ако Србија не брани српски народ и СПЦ, нико нити може нити хоће да нам помогне да одбранимо своје легитимне националне интересе.

- *За време настанка Републике Српске посећивали сте Пале и имали прилике да се срећнете и са првим*

Председником и оснивачем Српске Радованом Караџићем.

То је било тешко време српског народа у Босни када се ломила његова судбина. Грађански рат који је беснео и који је однео многе животе дуго је трајао. За то време више пута сам био у Српској и више пута сам разговарао са тамошњим водећим људима и посебно, са Радованом Караџићем. Мој утисак из свих тих разговора био је да се он искрено борио за српски народ и да је веровао у исправност западне демократије. Караџић сасвим извесно није био комуниста и блиске су му биле традиционалне српске вредности. Мислим да српски народ у целини има јасан и праведан суд о њему.

Жртве и злочини, истина и помирење

- *Када говоримо о решавањима сукоба на Балкану, за нама остају рајни сукоби и питање одговорности за почињене рајне злочине као стална тема у јавним расправама у Србији и на простору прејходне Југославије.*

Сматрао сам увек да је истина и само истина о свим злочинима претпоставка стварног помирења и трајног мира у региону. Сматрао сам то и када сам као председник Савезне Републике Југославије образовао Комисију за истину и помирење. И касније када је Демократска странка Србије била на власти или у опозицији, предлагали смо од 2005. до 2010. Народној скупштини Декларацију о ратним злочинима на простору некадашње Југославије. У Декларацији се полазило од става да Србија има посебан интерес да се расветле и осуде сви ратни злочини у новијој историји Југославије, поготово зато што је српски народ био највећа жртва. Сматрали смо да Скупштина треба да осуди злочине почињене према српском народу у „Бљеску“, „Олуји“, Сарајеву, Тузли, Братунцу, као и током НАТО бомбардовања на Косову и после 1999. године. Злагали смо се да Скупштина Србије осуди злочине који су током грађанског рата почињени према припадницима других народа, укључујући и Сребреницу. Држимо да је неопходно и откривање масовних гробница Другог светског рата на стратиштима некадашње Југославије. Насупрот томе, владајућа скупштинска већина предвођена Демократском стран-

ком, изгласавајући Декларацију о осуди злочина у Сребреници у пролеће 2010. хтела је да издвоји само један злочин и докаже да нису све жртве исте. Пола године касније Скупштина Србије донела је, тобоже симетрије ради, другу декларацију о осуди злочина учињених над припадницима српског народа и грађанима Србије. Тиме је Србија постала једина држава која је усвојила две декларације о жртвама ратних злочина. На тај начин, супротно основним моралним начелима направила је поделу међу невиним жртвама.

Говорећи о суочавању са не тако давном прошлошћу, о истини и помирењу, не могу да не поменем важност Закона о рехабилитацији који је на предлог Владе Србије Народна скупштина усвојила априла 2006. Тим законом први пут је омогућено да се у прописаном судском поступку рехабилитују жртве ауторитарног комунистичког режима. Законом је уређен поступак рехабилитације лица која су без судске или административне одлуке или судском и административном одлуком, из политичких или идеолошких разлога, лишена живота, слободе или неких других права почев од 6. априла 1941. године. Рехабилитацијом је обухваћен један број грађана, укључујући неколико значајних имена наше културе. Први међу великима био је Слободан Јовановић.

Каква је била природа режима под који је Србија потпала неколико деценија добро се види и из чињенице да је Слободан Јовановић био осуђен као ратни злочинац и народни непријатељ. Поставља се једноставно питање да ли Србија може да гради своју нормалну будућност на државним пресудама по којима је Слободан Јовановић злочинац и непријатељ српског народа. Због

тога сам сматрао да је неопходно да се донесе закон о рехабилитацији који би омогућио да држава поново размотри пресуде судова који су настали из револуције, попут ове о Јовановићу.

Веома сам задовољан што су претходних година на основу закона о рехабилитацији донете бројне судске пресуде којима се значајни Срби из периода Другог светског рата правно рехабилитују. Уверен сам да Србија има и моралну и политичку обавезу да сваку пресуду која је заснована на лажима и на монтираним судским процесима поништи, јер је то залог да се у будућности неће понављати тако драстични и сурови примери кршења закона, као што је то била пресуда комунистичког суда о Јовановићу.

Наравно, нити је српски народ икада сматрао да му је Слободан Јовановић непријатељ, нити је сматрао да су му пријатељи они који су осудили Јовановића. И много пре судске рехабилитације, Јовановићево научно дело не само да је рехабилитовано него је задобило своје природно место у нашој културној јавности. Али да би Србија била заиста правна држава, неопходна је и правна рехабилитација свих који су невино пострадали.

И да додам да сам посебно поносан због тога што је Демократска странка Србије основала фонд у част Слободана Јовановића, који је препознат у нашој јавности као веома успешан у свом раду.

О Цркви

- *Српска православна црква на духовни начин повезује српски народ, ња самим њим и Србију и Српску. Како видити значај, улоју али и осјоравање СПЦ?*

Црква је кроз историју имала неизрецив значај за српски народ и српску државу. Скоро сам читао дневнике митрополита Амфилохија са Косова из 1999. године када се српска војска и српска држава повукла са Косова. У тој суровој несрећи која је задесила српски народ, као и много пута у историји уз народ је остала само Црква. Потресно је читати та сведочанства која се не разликују од оних која су писана у тами прошлих векова.

Српска Црква је прва, најстарија и у српском народу увек присутна институција. Морал, писменост, језик, уметност, култура, а онда и држава, све то је српски народ задобио кроз Цркву. Утемељивачи српске државе и Цркве су владар и његов син, обојица потоњи светогорски монаси. Има држава које су настале колико јуче и којима је лако да немају никакав однос према Цркви и у којима цркве постоје као безбројна удружења грађана. Али тај лак и једноставан пут нама није могућ, ако хоћемо да будемо оно што јесмо. Постоје они који сматрају да година уласка Србије у НАТО и ЕУ треба да буде наша нулта година и да од те године треба да почнемо испочетка да рачунамо ново време постојања Србије. У таквом календару природно је да не би било ни места ни потребе за постојањем Српске православне цркве.

- *Временом све су јаче и јасније кријшике против СПЦ.*

Црква чува сабрано искуство постојања српског народа и српске државе. Она слави наше светитеље који су неретко били и највећи државници, али и сваке године обележава и Јасеновац и Јадовно и Крагујевац и Кочевје и НАТО бомбардовање као дане страдања и наша највећа страстишта. Када би се Црква реформисала, а било је споља и таквих покушаја, она би пренебрегла и заборавила повесницу и саборно искуство српског народа. Тада би престали и напади на Цркву. После 5. октобра напади на мене почели су баш због посете Хиландару и ти напади у разним облицима трају непрестано.

Црква је незаменљиви и несменљиви духовни и морални путоказ нашег народа готово хиљаду година. Трајање и мисија цркве су неизмерљиви, јер ко од нас може до краја да процени и сагледа значај Хиландара, Студенице, Жиче, Грачанице, Пећке Патријаршије?

Национална култура, језик и писмо

- *Поменули сте да је наша национална култура настала у крилу Цркве. Како данас процењујете стање у српској култури?*

Србију је захватила дубока политичка, економска и морална криза. Та се криза вишеструко осећа и погађа и саму културу. Пре свега, култура је осиромашила јер су државна издвајања за културу мала да мања тешко да могу бити. С друге стране, сама криза може да подстиче развој културе, јер су многа важна или најважнија дела настајала управо у преломним временима великих искушења и криза. Нема националне културе без великих дела. Многа дела важна за нашу културу настала су у најтежим временима. Већ смо помињали 1912. годину. Сетимо се тим поводом само Милана Ракића.

Пред забрињавајућом сликом глобалистичког и неолибералног нартаја на националну културу остаје да видимо каква ће бити реакција у нашој култури на пропаганду да све што је национално треба извргнути руглу и почистити гвозденом метлом. Према писаним и неписаним стандардима, према такозваном новом систему вредности који садашња власт углавном оберучке прихвата, национална култура малих народа је сама по себи анахрона. Насупрот њој стоје заступници по правилу испразне, провокативно примитивне и агресивно анационалне културе. Из својеврсног културног отпора према глобализму могу да настану важна дела за националну културу. Из безизлаза, из безнадежности снагом

духа стварају се нова уметничка дела. Треба веровати у снагу духа српског народа и веровати да ће наша национална култура пронаћи прави пут за свој опстанак, самопотврђивање и развој. Наравно, култура може да се развија у временима кризе, али не може напредовати ако криза и друштвено пропадање потраје и ако држава не осмисли и не подржи дугорочну стратегију развоја националне културе.

- *Национална култура је нераздвојива од језика. Српски језик и ћирилично писмо пролазе ипак оће својеврсну толочију и ираше судбину ироидања српске државе?*

Долази ми пред очи једна слика. Када странац дође у Москву не може а да не примети рекламе великих и свима познатих светских фирми на ћирилици. Кока кола и Мекдоналдс су на највећим билбордима исписани ћирилицом. И то доказује њихово међусобно поштовање, домаћина према госту и госта који поштује домаћина. Морамо се запитати зашто није тако и у нашој земљи. Узрок, наравно лежи пре свега у располућености нашег идентитета и недостатку нашег самопоштовања. Ако сами на туђем писму исписујемо властита имена, зашто би нас неко други поштовао и од тога одвраћао.

Језик и ћирилица су нам били на уму и зато смо се побринули да у Устав јасно унесемо да су у Србији у службеној употреби српски језик и ћирилично писмо. То је темељна и обавезујућа одлука. Сада од свих нас, од целог друштва зависи колико ћемо радити на себи самима.

Могу да разумем и да се с времена на време у једном народу појављује малодушност и помисао да треба одустати од свега оног што нас разликује од других народа. Али, укидањем оног по чему се разликујемо од других народа ми заправо престајемо да постојимо, укидамо себе саме.

Док сам био председник Владе донети су и Закон о Српској енциклопедији, и Закон о Речнику САНУ како би Србија дошла до тих важних личних исправа.

Нови Устав

- *Поменули сте уставне одредбе о језику и писму. Устав има кључни значај за животи државе. У јавности се доношење Устава највећим делом везује за Вас и политику коју заступаите. Шта значе захтеви да се Устав који је малтене јуче донет промени и шта су прави разлози за ове иницијативе?*

Нема ту разлога ни за какве дилеме. Устав је донео српски народ сагласно националним интересима и то је гледано споља главна мана Устава. Међународна кризна група одмах се гневно огласила оценом да је „циљ новог устава да покаже непријатељски став према независности Косова и да створи нове правне баријере за независност Косова“. Утицај великих сила на доношење Устава био је раван нули. Пре би се могло рећи да су странци били готово уверени да је немогуће испунити референдумске услове и да ће Устав пропасти на изјашњавању грађана. И заиста да Устав није донет то би био бродолом српске националне политике. Питање је како би се ствари у Србији развијале, посебно имајући у виду Косово и уопште територијални интегритет земље, да није усвојен Устав.

Има неколико ствари које ваља истаћи када је реч о доношењу новог Устава. Најпре, веома је важна чињеница да је једна странка, која се формално залагала и гласала за Устав, за време референдума имала затворене страначке градске одборе, који су требали да чланове странке и симпатизере позову да гласају за нови Устав. Још су ка-

рактеристичније изјаве функционера те странке који су током гласања на референдуму медијима саопштавали да није уопште битно ако се нови Устав не донесе. Агенције за испитивање јавног мњења су се утркивале у изјавама да референдум пролази убедљивом већином и да је најбоље да нико ништа и не ради у корист изгласавања новог Устава. Само је једна агенција скренула пажњу да је готово непремостив захтев да натполовична већина уписаних грађана изађе на референдум, зато што референдум нису парламентарни избори где борба различитих политика повлачи велику излазност.

Готово сам сигуран да су многи у земљи и ван ње већ унапред трљали руке што ће референдум изгледно пропасти. Али, то само говори да они не познају довољно српски народ и његов снажан државотворни осећај. Народ је покварио закулисне планове, поготово оне везане за отимање Косова, и својом слободном вољом изгласао нови Устав. Велику улогу у доношењу Устава имао је патријарх Павле. Другог дана референдума замолио сам патријарха да лично гласа и позове народ на референдум. Патријарх Павле, дугогодишњи епископ рашко-призренски, препознао је важност тренутка и својим гласом снажно допринео да добијемо Устав.

Од тада у делу политичке јавности стално се тражи повод за промену Устава. Заправо идеја је да уместо Устава који је донео српски народ добијемо бриселски Устав. Али неће ни то ићи како замишљају и планирају. Мислили су да ће Устав пропасти на референдуму, па није. Сада би да га промене, а највише би волели да укину уставну преамбулу. Народ је донео Устав и само народ може и да га одбрани.

Привреда, правна држава и развој Србије

- *Једна од најчешћих твеза Ваших критичара јесте да се пољитика коју водите своди само на Косово. Поседно је видљива намера да се покаже како наводно не водите довољно рачуна о економији.*

Једном сам рекао да они који нас критикују због политике према Косову заправо немају ни појма колико нама Косово стварно значи. Они то једноставно не могу ни да замисле. А када је реч о економији ствари стоје овако. Када сте на власти онда о економији најбоље сведоче дела, а не речи. О моме односу према економији говорим висина плата, инвестиција, отплата страног дуга, суфицит у буџету који смо имали два пута у периоду од 2004. до 2008. године. Тако је било када је Демократска странка Србије била на власти.

А од 2008. године од када смо у опозицији и када не можемо непосредно да деламо и усмеравамо државну економску политику, једина смо странка која је изашла у јавност са озбиљним економским програмом. Садашња власт нема ни дела ни програма, само се шири криза, људи остају без посла, животни стандард се урушава. Нама је данас пре свега потребна непристрасна и објективна економска анализа колико Србију кошта политика да ЕУ нема алтернативу, односно, колико нас конкретно кошта примена Споразума о стабилизацији и придруживању. Догме о ЕУ треба ставити на страну и видети колико у овој кризи Србију коштају европске интеграције и да ли ми финансирамо Брисел и државе ЕУ. Дру-

гим речима, кључно је питање да ли је политика да ЕУ нема алтернативу зауставила развој земље.

А без развоја Србије, немамо никакву могућност да се боримо за државне и националне интересе и за нормалан живот грађана. Кад кажем нормалан живот грађана, мислим како да сваки човек у Србији може да живи од свог рада. Дакле, у самој основи политике коју заступама је развој Србије, односно развој привреде као суштинског предуслова да градимо земљу на основу њених могућности и наших државних и националних интереса.

- *Било је примећено да сће баш на Косову и Мејхохији у мају 2010. године представили Економски програма развоја Србије од 2010. до 2015. године.*

Суштина наше политике је да су развој земље и заштита националних интереса саставни делови јединствене државотворне политике која је у најбољем интересу Србије. То смо хтели да покажемо када смо 23. маја 2010. у Звечану одржали Главни одбор Демократске странке Србије и представили јавности Економски програма развоја Србије од 2010. до 2015. године. Несумњиво, економски развој Србије је од највећег значаја и за доследну политику очувања територијалне целовитости земље. То показује да су живот, животна питања и Косово неодвојиви од државотворне политике.

Наш економски програма развоја има за свој најважнији циљ виши стандард грађана. Да бисмо дошли до тог циља економски програма се највише бави мерама које ће обезбедити већу запосленост и веће зараде. Запосле-

ност је кључни критеријум успешности политике сваке владе. Ма какве разлоге и оправдања наводила, садашња Влада не може побећи од одговорности не само што није испунила јавно дата обећања да ће отворити стотине хиљада нових радних места, већ због масовне појаве губитка посла и опште беде која је захватила земљу.

Јавности је добро познато да ДСС никада није давала лажна обећања већ смо се увек руководили реалном и истинитом политиком. Сагласно нашој политици Програм развоја Србије утврђује реалну и одрживу економску политику, како би смо најпре ишчупали земљу из дубоке и веома тешке економске кризе. А да бисмо оправили земљу морамо имати прави, реалан економски програм и нову одговорну владу која ће имати снаге и одлучности да спроведе своју економску политику. Најзад, посебно је важно да тај велики посао морамо и можемо обавити уздајући се пре свега у сопствене снаге. Препород националне привреде не може нам нико поклонити ни донети споља.

- *Смањраише ли да би ДСС на основу своје економске ѿолиѿишке моѿао Србију да извуче из економске кризе?*

На јавности је да суди о нашем економском програму и да се увери да је реч о правим мерама економске политике. Реч је о економској политици која може да оствари најпрече: заустављање пропадања и уништавања домаће привреде и заустављање пада животног стандарда грађана. Нема више никога у Србији ко може да игнорише да је наша стварност таква да све већа не-

маштина, сиромаштво и беда захвата целу земљу, и погађа све слојеве друштва и сваког грађанина.

Садашња економска политика земље садржана је у програму рада Владе који је усвојила Народна скупштина на предлог председника Владе Србије. Када данас погледамо тај економски програм јасно је откуд овако катастрофално стање у српској привреди. Заправо то и није економски програм већ скуп општих места и лепих жеља које немају никакве додирне тачке са стварним животом. Због тога је Влада и могла да донесе неразумну одлуку да се једнострано примењује Споразум о стабилизацији и придруживању и српска привреда изгуби милионе евра.

Циљ Програма развоја Србије јесте повећање запослености и повећање плата. То се може постићи окретањем реалном сектору, поновним привлачењем инвестиција, изградњом капиталних инфраструктурних објеката, значајним подизањем пољопривреде, развојем енергетике, проналажењем нових тржишта, равномерним развојем земље, што бољом привредном сарадњом са Републиком Српском.

Све ово су питања које смо покренули у нашем економском програму развоја Србије и решења ових питања данас представљају важан национални интерес земље. Без економског развоја Србије и без одлучног рада да земљу сами изнутра уредимо по најбољим стандардима, наша земља ће остати на странпутици на коју је довела садашња власт. Пред свима нама, пред целом земљом је тежак задатак да Србију вратимо на нормалан пут развоја. Са тим циљем ДСС и излази на следеће изборе са разрађеним реалним економским програмом развоја земље.

- *Демократска странка Србије се опширо суипроиспавила новом концепцију регионализације државе. Уместо управљења кроз регионализацију, како сће рекли, нових патуљастих државица, ДСС испиче значај локалне самоуправе за равномерни развој Србије.*

Ми смо у новембру 2010. године представили програме економског развоја двадесет и једног града и општине у нашој земљи. Дакле, пошто смо јавност Србије упознали са економским програмом развоја целе земље, изашли смо и са програмима развоја локалних самоуправа. Наша идеја је да нема и не може бити јаке и стабилне Србије, ако нема јаких градова и јаке локалне самоуправе. Наиме, стара је и велика идеја да се у Србији снажно развија локална самоуправа, јер снага земље лежи у њеном равномерном развоју. А ко је једини прави гарант равномерног развоја Србије ако не њени градови, њене општине, њена села. Снажан развој локалне самоуправе, а не измишљање региона као неких, као што сте подсетили, патуљастих квазидржава, представља једини прави пут којим Србија треба да иде, а тај пут је утврђен Уставом земље. Уместо да је поштовала Устав и градовима вратила локалну имовину и изворне приходе, и тако спровела нормалну децентрализацију, садашња власт измишља нове поделе у земљи и залаже се за промену Устава за који је сама гласала пре неколико година.

Демократска странка Србије се најодлучније супротставља погубној идеји да се Србија, чији је територијални интегритет озбиљно угрожен, и то угрожен ни од кога другог до од саме ЕУ, даље цепка и разграђује на регионе. Уместо регионалних скупштина, регионалних

влада, регионалних бирократија, које ће морати да плаћају осиромашени грађани, сву снагу треба усмерити на развој градова, развој села, на развој локалне самоуправе како бисмо обезбедили прави равномерни развој целе земље, како налаже Устав Србије. Нема бољег пута да економски подигнемо Србију од доброг и промишљеног развоја локалне самоуправе. Нас као стару државу не треба нико да учи како се развија локална самоуправа, зато имамо и довољно памети и довољно искуства и довољно традиције. Ми смо ипак успели да спречимо власт да не нанесе Србији још један тежак ударац и наметне регионе као нове феуде за стицање политичке моћи, што је најмање у интересу Србије као државе.

- *Говориш о легалizmu и њравној држави као кључном услову за нормалан развој економије. Колико данас криминал и корупција њодривају економију Србије?*

Нема сумње да економска, политичка и морална криза, као што је ово садашње стање у Србији, погодује да криминал и корупција узму маха. Сматрам да су три важне ствари пресудне у борби против криминала и корупције. Најпре да је власт, пре свега врх власти поштен. Затим да су закони за борбу против овог зла добри. И што је посебно важно, да су људи који се боре против криминала одлучни, храбри и непоткупљиви. Чини ми се да крупне речи и пропаганда овде не помажу, већ само права дела која држава предузима против криминала и корупције. Зна да је Драган Јочић док је био министар полиције без пуно речи а са много дела учинио да Србија буде безбеднија и мирнија земља са мање криминала и корупције.

Важан стуб у борби против криминала и корупције је правосуђе. У Србији је направљен један невиђен експеримент који је назван реформа правосуђа. Да ли је наше правосуђе реформисано или деформисано питање је којим се данас бави и Европска унија. Много и превише се замерки чуло у јавности на рачун ове реформе правосуђа, тако да би се тешко могло рећи да је ствар била чиста и нормална. А правосуђе је само средиште државе, јер или држава функционише на основу правосуђа или на основу кривосуђа. Разлика је суштинска и од ње зависи да ли смо правно уређена држава или нисмо.

Развој економије и прилив инвестиција непосредно су повезани са пуном правном сигурношћу коју капитал тражи. Стране фирме не интересује да ли смо ми кандидати за ЕУ, већ их интересује да ли је њихово улагање у Србију потпуно безбедно и правно обезбеђено. Овде истичем значај правне државе за економски развој земље, а подразумева се да је правна држава сама по себи вредност и да се она односи на све сфере друштва. Нема никакве сумње да снага државе лежи у њеној правној уређености и да је то најпречи циљ коме треба да тежимо. А да би земља била правно уређена неопходно је пре свега било донети Устав, који је темељни закон на основу којег се даље уређује правни живот земље.

- *Садашња Србија не може се баш похвалити да је земља у којој на пољитичкој сцени преовлађује права борба пољитичких идеја.*

Тај проблем можемо поставити и на следећи начин. Пођимо од једноставног и отвореног питања ко данас у Србији може и на основу ког економског програма да

покрене привреду и да врати значај локалној самоуправи како би се земља равномерно развијала. Да ли је то садашња Влада која је за ове четири године успела да опустоши Србију? Или, економски опоравак могу донети опозиционе странке које још нису направиле прави економски програм? Или ће нам можда решење донети бајка о рају Европске уније у који и ми једног дана треба да стигнемо.

Шта доносе земљи овакве политике, које заправо и нису политике већ представљају огољену пропаганду и површну демагогију, најбоље видимо када погледамо у какво јадно стање је садашња власт довела Србију. Демократска странка Србије позива грађане да на следећим изборима заједно окренемо нови лист, да поново успоставимо државотворну политику која у себи нераскидиво повезује економске и националне интересе Србије.

Програми економског развоја за двадесет и један град и општину обухватају градове који се налазе и на северу и на југу и на истоку и на западу наше земље. Више од два милиона грађана живи у местима за која смо направили програме економског развоја. У припреми је посебан програм за развој Београда. Програм сваког конкретног града подразумева сагледавање социјално-економског стања у том граду, односно реално утврђивање садашњег стања привреде, јавних услуга, инфраструктуре и социјалних услова. Затим је дефинисана идеја развоја за сваки од ових градова и прецизирани стратешки приоритети и развојни пројекти.

Сагласно нашој национално одговорној политици, сви ови програми утврђују реалну и одрживу економску политику како бисмо најпре земљу извукли из погубне економске кризе, општег социјалног незнања и демо-

графског колапса. Демократска странка Србије се не ба-ви јефтином демагогијом, већ јасно и гласно поручује да нову национално одговорну владу чека тежак, мукотрпан и огроман посао поступног опоравка српске привреде. Постоји само један начин да поново покренемо српску привреду и да поново удахнемо привредни живот у наше градове, а то је да се пре свега утврде реални економски програми на основу којих ће нова одговорна влада одлучно спроводити економску политику која ће бити у интересу грађана и у интересу државе Србије.

Истина коју нико не може да порекне, осим ако неће да се свађа са чињеницама, гласи да је најбољи период за Србију био од 2004. до 2008. године када је Демократска странка Србије била на челу Владе Србије. Ми позивамо да се на следећим изборима поново успостави важност програма и политичких начела, јер судбину земље одређује политика која усмерава развој земље. У последњих четири године владајућа идеја је утркивање како да се било којим средствима дочепа власт, а онда да се опстанак на власти брани по сваку цену. Зато је данас све допуштено у политици и зато Србија пропада на беспућу на којем се нашла. На овом беспућу земља је подељена и растрзана и тако слаба Србија не може да брине о својим интересима. Земљи је неопходан повратак на државотворну политику националног јединства. Таква политика вођена је у Србији од 2004. до 2008. године. То је политика Демократске странке Србије, политика која обједињује цело друштво око најважнијих државних, економских и националних интереса. Уместо политике националног јединства данас имамо политику јефтиног и непрестаног закулисног ценкања унутар шаролике владајуће коалиције.

Враћање мандата народу

- *Једна Ваша одлука изазвала је различита тумачења, реч је о одлуци 2008. године да враћите мандат народу.*

Тој одлуци претходили су многи важни догађаји у тој изузетно важној 2008. години. Вољом Вашингтона и Брисела прекинути су преговори Београда и Приштине о будућем уређењу Косова и албански сепаратисти су под руководством великих западних сила припремали проглашење једностране независности. Истовремено, Европска унија је такође донела противправну одлуку да пошаље своју мисију Еулекс на Косово, како би та мисија учествовала у изградњи институција независне државе Косово. У овим најтежим могућим искушењима у којима се наша земља долази и до подривања Србије изнутра. Вољом Демократске странке расписују се председнички избори и земља уместо да се усредреди на заштиту територијалног интегритета улази у изборну грозницу. Подсећам да су се председнички избори формално завршили само два дана пре проглашења једностране независности Косова. Снага Србије потрошила се по трговима и на страначким изборним скуповима, уместо да су све снаге биле усмерене за одговор на велике ударе који су спремани Србији. Тако је суштински ослабљена Србија дочекивала очекивано проглашење независности Косова.

Друга важна ствар јесте то што је Брисел по сваку цену покушавао да са Србијом, непосредно пре прогла-

шења независности, потпише неки споразум. Његова идеја је, дакле, била да истовремено са проглашењем и признањем независности Косова од стране држава Европске уније, са Србијом потпише споразум, и тиме себе амнестира због најгрубљег кршења међународног права, а Србију увуче у саучесништво стварања лажне државе на својој територији. И заиста, која би суверена и слободна земља закључивала међународне споразуме са државама које истовремено све чине да јој отму део територије? Нажалост, Брисел је у овом свом науму и успео када је у априлу 2008. године потписао Споразум о стабилизацији и придруживању са Србијом, који је одмах по потписивању суспендован на неодређено време.

У таквим неповољним и по земљу тешким околностима покушавали смо да сачувамо дотадашњу политику националног јединства и спречимо да се Србија потписивањем било каквог међународног споразума са ЕУ увуче у процес амнестирања Брисела за покушај отимања Косова и да сама постане саучесник у одвајању дела наше територије. Са тим циљем шаљемо у Скупштинску Србије предлог декларације којом се дефинише да сви међународни споразуми са ЕУ морају истаћи да је Косово саставни и неотуђиви део Србије. Тада долази до отвореног сукоба у Влади између Демократске странке Србије и Демократске странке. Министар за Косово и Метохију Слободан Самарџић упућује Влади мишљење да Влада треба да подржи ову скупштинску резолуцију, а министар спољних послова Вук Јеремић упућује Влади супротно мишљење да треба одбацити ову резолуцију. Прегласавањем министара и председника Владе из ДСС доноси се одлука да се одбије предлог резолуције. Тиме

је Влада пала, срушена је дотадашња државотворна политика и дотадашње национално јединство.

- *Често Вам представљају питање зашто нисте умесно враћања мандата народу направили Владу са Српском радикалном странком?*

Рекао сам да је у тим по земљу драматичним околностима вољом Демократске странке било срушено национално јединство, дотадашња државотворна политика и тиме и сама Влада. Шта је био излаз из те ситуације? Прављење нове Владе без одобрења народа може се узети као једно од решења. Али овде се није радило о питању висине пореза, већ о уништеном националном јединству. Моје је најдубље уверење да у таквим преломним тренуцима народ мора да одлучи и да неопходан легитимитет за вођење тешке политике и доношења крупних одлука од којих зависи судбина земље. Никада нисам био спреман да себе ставим изнад народа и да доносим одлуке, а да нисам сигуран да имам пун легитимитет за вођење националне политике. А одлуке које је требало донети биле су толико важне и судбоносне да су захтевале да власт има пун народни легитимитет. Макијавелистичке игре ту не помажу и једини прави пут био је да народ донесе одлуку. Зато је било неопходно после пада Владе мандат вратити народу и препустити народу да одлучи ко и куда треба даље да води Србију.

Без новог легитимитета народа власт не би могла да доноси далекосежне одлуке и да се носи са свим искушењима и нападима на земљу који су се сваког дана повећавали. Није било ни разборито ни одговорно да се

посегне за новом скупштинском већином, јер би таква одлука продубила опасне поделе у земљи у тренутку када власт мора да има пуни легитимитет. Осим тога, никада не смемо да заборавимо да смо прихватили да се власт бира демократским средствима и у складу са демократском процедуром. Извргавање рутлу демократских принципа зарад неког вишег циља било би не само погрешно него би могло саму земљу да гурне у праву катастрофу.

Него, да се вратимо суштини. Народ је судија који у политичком животу мора да донесе и последњу одлуку. Нико од нас нема право да буде тумач народне воље и нико не може и не сме да преузме улогу која припада народу. Увек сам и у потпуности поштовао вољу народа иако ми можда није увек било право како је народ пресуђивао. За мене је била посебно важна чињеница да је листа За европску Србију добила 102 мандата на изборима 2008. године, али када је народ тако одлучио то је за мене био закон. Писци, интелектуалци, духовни поглавари имају право да јавно оспоравају и полемишу са сопственим народом, али политичари морају поштовати право народа да само он одлучује и морају поштовати његову вољу.

О Петом октобру и Милошевићу

- *Да се врати́мо мало уназад, у време када сѐе вољом народа постојали председник Републике. Како данас изгледаше на Вашој пројекцији на тим изборима, на Слободана Милошевића?*

Милошевића сам видео свега два пута и то оба пута пошто сам га победио на изборима. Пре тога га никада нисам срео, нити сам помишљао да улазим у његове владе, нити је странка чији сам председник икада била у тим владама. О његовој политици, унутрашњој и спољној, пуних десет година сам говорио јавно крајње отворено и оштро. Тој критици не бих имао ништа ни да додам ни да одуздем. Много је међутим бесмислених и неистинитих спекулација створено о та два сусрета. А истина је крајње једноставна. За мене је Милошевић био противник до оног тренутка док није признао изборни пораз. Од тренутка када је то учинио он за мене више није био поражени кога треба прогањати, нити сам ја био победник који треба да успоставља револуционарну правду. У нормалној земљи после избора не би смело да буде победника и поражених, већ су сви равноправни, а на власти је да сноси одговорност пред грађанима за политику коју води. Веровао сам да треба да будемо нормална, а не револуционарна земља. Наравно, било је много оних који су хтели да се Србија располуте, поцепа, закрви сама са собом.

Постоји и једна опасна смишљена смутња коју подстичу и странци и њихови истомишљеници у земљи,

како су Милошевића победили сви осим самог народа. Тако се нашироко расподелају приче какву су улогу имали једни или други, само се заборавља да је већина грађана на изборима донела одлуку ко треба даље да води земљу. Добро се сећам небројених сусрета и разговора са народом током изборне кампање, обишао сам стотину места за непуних месец дана. Осетио сам непосредно ту народну енергију и вољу и знао сам како ће народ гласати. Али оно што се не види из овог накнадног мућења воде, јесте шта су били стварни планови, посебно шта се све кувало иза идеје да се по сваку цену одржи други круг председничких избора.

Јасно је због чега се Милошевић грчевито хватао за идеју о другом изборном кругу, јер он са његовим начином разумевања политике и није имао другог излаза. Али, право је питање због чега су они највернији домаћи следбеници западних центара моћи, по сваку цену желели да се одржи други круг избора. Чувам писма која су ми слали лидери ДОС-а са ватреним наговарањима да прихватим одржавање другог круга.

- *Због чега је и поред победе у првом кругу требало прихватити други круг избора?*

Бојим се да је идеја о одржавању другог круга избора крила у себи план за избијање сукоба у Србији, који би онда послужили као повод за страну интервенцију. После 5. октобра прочитао сам мишљење једног од поузданих домаћих тумача страних интереса у Србији, да за национализам у Србији нема правог лека јер је изостала страна интервенција, која би подразумевала стављање

Србије под страну контролу. У сваком случају пристајање да се и поред победе поново иде на изборе увело би Србију у опасну напетост и велики ризик да дође до сукоба. А видели смо да тамо где избију сукоби унутар земље, западна војна машинерија лако односи војну победу.

Ниједног тренутка нисам имао дилему да су победом у првом кругу избори завршени и да никаквог другог круга нема. Важан је био разговор са Зораном Ђинђићем који је завршен његовом речима да ја сам треба да донесем коначну одлуку да ли прихватамо други круг или су избори завршени. Ђинђић је имао ту особину, која данас недостаје многим домаћим политичарима, да је хтео да буде политички фактор, а не извршилац западних одлука. Себе је сматрао припадником западне политике, али припадником који тежи, настоји да о својим интересима самостално одлучује.

Народ је својом вољом 24. септембра решио ко је победник на изборима и народ је својом вољом 5. октобра одбранио своју победу. Тиме су избегнуте све замке и сви могући тајни планови да се Србија преко другог круга гурне у сукобе, који би нас толико скупо коштали да је питање и да ли би уопште сачували статус слободне и суверене државе.

- *Ойшуживали су Вас да нисте хтели б. октобар и да сите дили Милошевићев заштитник.*

Ни Милошевића, ни људе његовог режима, ни његове пријатеље, ни његову породицу нисам познавао, нити сам имао било какав лични интерес да било кога штитим. Моја идеја и моја политика је да Србију извлачимо

из свих могућих опасности унутрашњих сукоба и унутрашњих подела. Ако ми је нешто страно то су свакако револуција и револуционарни обрачуни и страдања. Извлачење Србије из изолације и санкција међународне заједнице, постепени опоравак и развој земље били су моја политика. А за то су била довољна два датума, најпре 24. септембар и потом 5. октобар. Све преко тога, свако помињање 6. октобра је револуционарни начин разумевања политике. Дакле, нисам штитио Милошевића, али јесам штитио законитост и јесам заступао политику да у Србији не треба да буде реваншизма, не треба да буде победника и побеђених, већ да треба да живимо у земљи у којој су грађани уз све своје политичке разлике равноправни. Говорио сам о легализму и тада се права лавина напада обрушила на мене, показујући колико је јако наслеђе комунизма и партијске државе. А када је Милошевић умро, да и то поменем, сматрао сам да треба да буде нормално сахрањен за разлику од многих који су све чинили да он остане без гроба.

Односи са Зораном Ђинђићем

- *Реципије нам нешто о односима са Зораном Ђинђићем.*

Дуго смо се познавали и пре политичког ангажовања припадали интелектуалној заједници која из многобројних и различитих разлога није прихватала брозовски режим. Институт за филозофију и друштвену теорију у коме смо радили окупљао је идеолошки различито опредељене јавне личности, по правилу политички прогоњене у брозовском и постброзовском режиму. Заједничко нам је било једно, пре свега основно демократско опредељење. Ђинђић је највећим делом заговарао идеје леве оријентације, чије је средиште била немачка филозофија. Моја уверења била су утемељена на политичкој филозофији која је државу и уређење државе на основу закона разумевала на конзервативнији начин. На наш каснији непосредни политички ангажман утицале су несумњиво ове теоријске разлике. У политици сам се руководио старим начелом конзервативне филозофије која највеће државничко умеће види у повезивању склоности да се сачува и способности да се унапреди. Ђинђић је сагласно својим теоријским уверењима у радикалним и што бржим реформама видео политички циљ прављења модерне државе.

У политици и животу овакве теоријске разлике, посебно у нашим приликама недовољно уређеног и развијеног друштва, попримиле су размере два политичка пута. Било је политичких спорова попут оног око одузимања посланичких мандата Демократској странци

Србије, који су добили оштре размере. Ћинђићев политички стил је био непосреднији говор и директније оспоравање политичких противника, тако да су његове оцене о мојој политици биле значајно оштрије, него што сам ја говорио о његовој политици или о неким другим политикама са којима се нисам слагао.

Али као што сам већ рекао, поред свих разлика и међусобних оспоравања, Ћинђић је имао важну личну особину да држи до својих уверења и да настоји да самостално доноси одлуке. После 5. октобра послао ми је неколико писама у којима излаже своје виђење најкрупнијих проблема са којима се Србија суочава и јавно се држао оцена које је изнео у тим писмима, иако је било више него очигледно да се те идеје супротстављају интересима западних сила. То се може видети у и писмима која је послао водећим државницима поводом косовског проблема.

Ћинђић је убијен и трагично је завршио свој живот обављајући најтежи могући посао, а то је свакако посао премијера. Због те највеће могуће жртве, ту престаје свака полемика и морају се бирати речи да се разјасне различите политике које смо заступали.

- *Не дирају сви речи, недавно је било пошредно да о роман број најуледнијих јавних личности пошшише иешиицију ирошив кампање којом се иовезујете са удисивом Зорана Ћинђића.*

Заиста могу да разумем, и то је постао саставни део политике, да се на различите начине оспоравају политички противници. Али, ако је нешто превршило сваку

меру, и превазишло сва могућа дозвољена средства политичке борбе, то су управо такве смишљено употребљене лажи и оптужбе. Толико сам држао до морала и закона, да нико и никада не може рећи да сам и пребијену пару узео за себе. Изабрао сам да живим тамо где сам одувек живео и где живи сав обичан свет. И вероватно баш зато што сам себи наметнуо да се целог живота држим јасних и строгих моралних начела, стижу најцрње и најпрљавије од свих могућих оптужби. У први мах вам се учини да је најбоље да ћутите, јер ће сама бестидност себе понизити. Али на моје ћутање стизале су нове и нове увреде.

Адвокат који је претходно себи дозволио многе морално неодбрањиве и непојмљиве ствари, усудио се да ме оптужи што нисам употребио војску за гушење побуне ЈСО. Ова готово противразумна оптужба могла би да има било какво упориште да је Влада Србије, или било који други државни орган, или било који државни функционер, у било којој форми уопште изнео идеју да се употреби војска. Дакле, нико, апсолутно нико тада није изнео предлог да се употреби војска против јединице полиције Србије. А и како би неко могао да изнесе предлог да се војска мимо захтева Владе изведе на улице како би решила проблем који Влада има са јединицом полиције која је под контролом Владе?

Сарадња са Хашким трибуналом

- *Да наставимо разговор и о другим оптужбама које из различитих угла најчешће постоје у политици коју заједнички имамо. Како данас гледамо на чињеницу да је највише хашких оптуженика отишло у Хаг за време док су били председник Владе?*

За мене је једна од најмрачнијих и најстрашнијих слика које сам могао замислити, слика да се српски официри лове као звери по шумама и изручују Хагу. Зато смо се и ја и Српска православна црква обратили јавно свим оптуженима и понудили им да добровољно оду у Хаг и тако помогну држави. То је била њихова последња официрска битка у којој су себе жртвовали зарад државе. И тада и данас разумем њихову огромну жртву. Тиме је, када су у питању официри који су донели одлуку да добровољно оду у Хаг, избегнуто да их било када и било која власт везане изручује Трибуналу.

Више од овога била би одлука Владе да једноставно неће никога да изручује странцима. Можда је и таква одлука могла да се донесе, али би и Влада одмах пала после такве одлуке. А онда би највероватније поново на ред дошао лов на српске официре као начин сарадње са Хагом. Због тога мислим да је, с обзиром на снагу Србије коју је имала, у том тренутку и за државу и за официре најбоље било да добровољно оду у Хашки трибунал. Јесте жртва била велика, али се бојим да би другачија политика довела до још горих последица.

Колубара и паљење америчке амбасаде

- У садашњем *џиренуџику* на дневном реду је *оџишужба џроџив ДСС збоџ Колубаре*.

Начин на који се медијски правила афера Колубара имао је за циљ криминализацију Демократске странке Србије и стављање жига колективне кривице на целу Странку. Ово је први пут да се преко једне појединачне афере покушава успоставити колективна кривица једне политичке странке. Циљ је да се покаже како ми и нисмо политичка него криминална организација. Ту су онда појединачне судбине људи и њихова стварна одговорност потпуно у другом плану. Битно је само да се каже да је Демократска странка Србије одговорна за криминал. Право питање је да ли би, да није реч о хајци против ДСС, уопште било основа да се испитује пословање људи који су ухапшени. Јер оно што збуњује и доводи у сумњу кредибилитет ових истрага јесте истицање колективне одговорности ДСС.

Наравно, никада нисам био нити ђу икада бити против тога да се утврди свака индивидуална одговорност. Дакле, да је започело законито утврђивање одговорности неког појединца због његовог пословања, ко би могао да било шта приговори. Али овде није било речи, нити је био циљ да се утврђује одговорност неког појединца, него, као што сам рекао, да се удари жиг колективне кривице ДСС-у.

Ако пођемо од тога да само суд може меродавно да доноси пресуде, а не политички пристрасни медији, шта

ће се десити ако суд пресуди да оптужени нису криви? Или, они сада морају бити криви зато што припадају Демократској странци Србије. Самом правосуђу је направљена грдна штета због медијске хајке која је у овом случају вођена. Не могу потпуно да се отргнем од једног субјективног утиска који може или не мора бити и тачан. Наиме, пошто је Колубара непосредно повезана и са мојом победом на изборима 2000. године, негде имам утисак и да су због тога поједини медији желели да Колубару и заједно са њом ДСС, упрљају, претворе у прах и пепео. Уосталом, Колубара 2000. то је народ, а поменуо сам већ мишљење странаца и њихових овдашњих штићеника како су Милошевића победили сви осим народа.

- *И још једно питање да оставимо из познатој репертоара оштријем прошив Демократске странке Србије. Много је пушта поновљена оштријем да је ДСС одговоран за паљење америчке амбасаде?*

Пођимо од најједноставнијег питања, да ли је у интересу Србије, тадашње Владе коју сам водио и у интересу ДСС било да се запали америчка амбасада. Па не треба посебно развијена интелигенција да се разуме да је наш интерес био да у свет оде слика да је пола милиона грађана Србије мирно протествовало против насиља које се проглашавањем независности Косова намеће Србији. Сва наша снага у борби за Косово била је да аргументованом политиком разголићујемо правно и физичко насиље које се примењује против Србије. Уместо снажне слике мирног протеста у свет је отишла слика насиља и паљења амбасаде. Тако је медијски замењена тема да се

Србији отима територија и наметнута је тема да су Срби поново насилници. Требало је жртву насиља претворити у насилника.

Занимљиво је то да се Демократска странка Србије као странка која апсолутно држи до закона, као странка којој је у потпуности страна свако насиље, покушава медијски сатанизовати и приказати у готово терористичком светлу. Јасно је нама да је то због политике коју водимо. ДСС се најодлучније супротставља плановима да се успостави квазидржава Косово, противи се уласку у НАТО, једина доследно оспорава елементе државности Војводине и није за улазак у ЕУ, већ је за политичку и војну неутралност Србије. При том, све то радимо позивајући се на политичке и моралне аргументе, осуђујући силу и насиље које стране силе стављају изнад права и правде. Користимо искључиво мирна и политичка средства за остваривање наших циљева. И као одговор стиже покушај криминализације ДСС.

Али баш тај насилни покушај претварања ДСС у њену супротност, у неку криминалну и екстремистичку организацију, једноставно не пије воду и само потврђује да ДСС доследно брани националне и државне интересе Србије.

Утицаји, домаћи и страни

- *Овај део разговора можемо закључити конкретним питањем: да ли на Вас и политику коју водите могу да утичу три кључне силе које имају снажан утицај на домаћу политичку сцену, а то су стране силе, стране и домаће обавештајне службе и кружни капитал?*

Целог свог живота, дакле, и када сам започео да радим на Правном факултету, и када је професор Михаило Ђурић 1971. године оспоравао уставне промене због чега га је брозовски режим послао на робију, а сам сам морао да напустим факултет, затим током осамдесетих година када смо водили ван институюционалну борбу против комунистичког режима, и најзад у времену настанка вишестраначког система, и док сам био опозиција Милошевићевом режиму, и када сам био на власти и сада поново у опозицији, самостално сам доносио одлуке у складу са мојим уверењима, идејама и политиком коју заступам. Никада и нико, апсолутно нико, било да је реч о странцима, обавештајним службама, како домаћим тако и страним, или богаташима, не само да није могао да се меша или предлаже начин на који ћу водити политику, већ ни на једну једину моју одлуку није могао да утиче. Сваку одлуку, била она добра или погрешна, до нео сам самостално у најбољем уверењу да радим на добробит Србије.

И када је земља била изложена бруталним притисцима и уценама да се Милошевић изручи Хагу, и када је

дошло до још већих притисака да се сагласим са било којим начином признавања Косова, да то буде било како, окретањем главе, испод жита, криомице, или већ како мени падне на памет, све сам то одбијао мирне савести и без најмањег двоумљења. Па да је било ко могао да утиче, ваљда би нешто постигао и урадио када су безброј пута вршени притисци на мене током свих ових година. Или би се већ појавио неко ко би саопштио или се похвалио да је утицао на мене. Ма колико се разликовала моја улога и политика од објективно другачије улоге коју је као амерички амбасадор морао да заступа Вилијам Монтгомери, он је нашао за сходно да саопшти не само да сам одбијао сваку врсту америчке помоћи, већ да сам поручио да је свако америчко мешање у унутрашње ствари Србије за мене неприхватљиво и штетно.

- *Добро, али критичари би рекли да сте под утицајем Русије и да ипак нерасан однос имате према њој. Грубље речено да сте за то да Србија остане руска јудернија?*

Навешћу један пример који говори и сведочи о потпуно самосталној политици коју водим. Када сам после пажљивог размишљања донео одлуку да у марту 2008. године вратим народу мандат, о тој одлуци која је имала далекосежан значај, нико није обавештен до мога појављивања на конференцији за штампу. Неких пола сата пре него што ћу обавестити јавност, сматрао сам да ред налаже да о томе обавестим председника државе и заменика председника тада највеће опозиционе странке. Пошто имам обавезу једино и искључиво према свом

народу, ја сам народу и вратио мандат, а о томе ништа нису знали ни Русија ни било која друга држава. Губернија или неко ко има обавезе према страниј држави сигурно нема ту слободу и обавезу да једино сопственом народу саопштава најважније одлуке.

Али ако Русија није ни хтела ни покушавала да утиче на моје одлуке и да се меша у унутрашње ствари Србије, својом политиком успео сам на извештан начин да утичем на одлуке Русије када је у питању Косово и поштовање територијалног интегритета Србије и поштовање међународног права. Дословно, док су трајали преговори о Косову имао сам редовне контакте са представницима те земље како бих остварио суштински циљ да Русија стави вето у Савету безбедности на сваку промену Резолуције 1244 која је тврдо гарантовала територијалну целовитост Србије. Размена писама и телефонски разговори са председником Путином, свакодневни контакти, понекад и више пута дневно са руским амбасадором, допринели су да Русија спречи усвајање Ахтисаријевог плана кроз нову резолуцију у Савету безбедности. У Санкт Петербургу 10. јуна 2007. председник Путин ме је последњи пут питао да ли сам сигуран да ћу издржати све притиске Запада и да ли остајем при одлуци да Русија стави вето на Ахтисаријев план. Рекао сам да је моја реч у име Србије неопозива. И тако је и било, упркос настојањима западних земаља које су у Савету безбедности у јулу 2007. године седам пута покушале да Резолуцију 1244 потпуно преиначе уносећи у њу суштину Ахтисаријевог плана.

И да додам, никада председник Путин ништа није тражио за узврат. Напротив, рекао је да ће Русија прин-

ципијелно подржати Србију ако Србија подржи саму себе. То је у складу са оном његовом већ пословичном изјавом да Руси не могу да буду већи Срби од Срба. Ако ми неко каже да је Русија подржавала Србију због својих интереса, одговарам да је добро да нас неко и подржава, макар и због својих интереса. Боље да нас због својих интереса подржавају, него да нас уништавају.

- *Каг кажејте да сите увек самостално доносили одлуке, што значи да и данас ситојите иза свих одлука које сите доносили?*

Потпуно. Не кажем да су све одлуке биле исправне, али све су биле моје. И са моралног, и са филозофског и са политичког становишта потпуно ми је страна и неприхватљива догма о непогрешивости. Сваки човек, ако је човек, греша. Али важно је да те грешке нису резултат подмитљивости, притисака, уцена и моралног посрнућа. За једну релативно малу земљу важна је ствар да онај ко је води самостално доноси одлуке. Јер боље је за земљу и да њен државник на основу погрешне процене погреша, него да следи стране интересе који само на први поглед могу изгледати да су у интересу земље. Грешке које произилазе из погрешних процена могу бити исправљиве ако је сачувана самосталност државне политике и морални интегритет државника.

Видите, најчешће начин на који се напада моја политика скопчан је нажалост са страним притисцима којима је земља изложена. Први пут ћу јавно рећи да је ни мање ни више него представник једне велике силе дошао у само седиште Демократске странке Србије и у

разговору са највишим функционером странке предложио промену председника ДСС и промену њене политике. Дакле, разговор није вођен у страном амбасади, није вођен у кафани, није вођен полушапатом на улици, него је та особа лепо дошла у седиште странке и изнела своје захтеве. Да не помињем све нападе којима је странка преко медија непрестано изложена. Одговор на предлог западног дипломате формализовали смо у виду одговора Председништва ДСС, који је уручио исти наш функционер коме се странац и обратио.

Ђосић, Бећковић и Кустурица

- *Јавности сте ипак остали дужни да кажете Ваш суд о јавним личностима. Пођимо, рецимо, од Добрице Ђосића.*

Добрица Ђосић је заиста велики српски писац који је на најозбиљнији начин задужио свој народ и Србију. Нисам сигуран да тај обичај постоји и код других народа, али у Србији у данашње време по правилу најжешће критике се упућују онима који су највећи. Што већи значај неко има за нашу културу, наш идентитет, наш језик, нашу политику, то су и већи напади. Ко се све није усудио да узме и баца камен на Ђосића. А шта су ти људи урадили за Србију, какав је њихов значај за наш народ? Мисле да је довољно напасти све што је српско и да је најбоље да ту своју работу започну и заврше са Ђосићем, који је у много чему годинама симбол и стуб једне разложне националне политике и одбране те политике. Замислите само тај скучени и искомплексирани ум који се бави прављењем дезинформације да је Добрица Ђосић добио Нобелову награду. Један велики српски песник је тим поводом рекао да су Срби са правом поверовали да је Нобелова награда отишла у праве руке, али зато нема никога у Србији ко би поверавао да би Нобелову награду могли добити они који су злурадо коментарисали ову дезинформацију.

Добрици Ђосићу је ближа левица него мени, али то разликовање за мене само значи да нам је потребан разговор и да нам је потребно трагање за најбољим решењи-

ма која су у интересу Србије. То трагање у знаку Србије може само да приближи. Због тога је за мене увек било важно да пратим и чујем како Ћосић размишља о најважнијим искушењима са којима се Србија суочава. Ту прилику сам највише имао осамдесетих година у Одбору за одбрану слободе мисли и изражавања и касније на политичким положајима на које сам долазио. Ћосићев рад, књижевни и јавни, увек је показивао и потврђивао да су му опстанак и напредак Србије прва брига, а о осталом свету ће већ имати ко да брине. Ћосић сувише поштује и воли Србију да би могле да га занесу моћ и сила нових империја. И када је реч о идолопоклоничком односу према ЕУ и када је реч о сили НАТО пакта, Добрица Ћосић се јасно супротставио разумном мишљу да нам Србија мора бити преча, да ми као стари народ не морамо одмах да се подређујемо великим страним шареним лажима и да потрчимо да ратујемо за стране интересе. Он зна и осећа да нас, ако као народ изгубимо самопоштовање и достојанство, у том случају очекују не само тешка времена, већ и неизвесна судбина. Ако ко заслужује поштовање од своје државе и свог народа за оно што је за живота радио, то је данас свакако Добрица Ћосић.

- *Да иређемо сада на десну Србију, имамо је Маџија Бећковић.*

Прави заступници десне и леве Србије, а то су Маџија и Добрица – Србију стављају изнад свих подела. Када би они одлучавали и поред свих разлика направили би договоре који су у интересу Србије. Они имају одговорност и висину мисли која је далеко изнад данашње

политичке сцене. Као и Добрица Ћосић, и Матија Бећковић је омиљена мета напада. Занимљиво би било направити историју напада на Србе који су нешто урадили за свој народ и своју државу.

Паде ми на памет једна готово заборављена ствар како је Матија Бећковић почетком деведесетих отишао у тада највећу опозициону странку да им изнесе своју идеју. А идеја се састојала у томе да ја, иако сам председник мање опозиционе странке, треба да будем кандидат целе опозиције за председника Србије. Са уверењем каква имају само песници, Бећковић је изложио свој предлог. Био је тада одбијен, а да њему није било до краја јасно зашто. Проћи ће време, јер песници иду испред свог времена, и његова идеја ће 2000. бити остварена.

Када је рекао да је Косово најскупља реч, Матија Бећковић је то рекао из највеће дубине свог песничког уверења. А и која би то друга реч српског језика могла бити скупља. Увек се самоуверено смејао, као што само песници могу да се смеју, када чује да говоре да је Косово давно изгубљено. Ни сам не зна шта му је смешније да ли то што је изгубљено, или то што је давно изгубљено. Ако је изгубљено, и то још давно, зашто од нас траже потврду да је изгубљено. Или како рече Матија – ако није наше зашто од нас траже да им га дамо.

Матија се никада није помирио и верујем да се и неће помирити са идејом да се Србија родила у Јајцу и да је Јосип Броз највећи син српског народа. Има у тој његовој упорности и љубави према традицији нешто што опомиње и позива на размишљање, ко смо ми као народ и куда смо наумили да идемо.

- *Нејде у средини, ни лево ни десно је Емир Кустурица.*

Добрица Ђосић је Србијанац, Матија Бећковић је Србин у Црној Гори и свуда широм света, али је и српски Црногорац у Београду. А Емир Кустурица, који је једини могао да бира ком ли ће се царству и светском граду приволети, изабрао је да буде Србин, и изабрао је уместо светских метропола Мокру Гору. За оне који омаловажавају српску културу и уопште српски народ све је то мало и наопако. Кустурица је имао и на кога да се угледа, јер су пре њега Иво Андрић и Меша Селимовић пошли истим путем. За њих је српска култура била велика, и својим припадањем њој учинили су је још већом.

И какав смо ми то тобоже ксенофобичан народ када нам прилазе писци и уметници који су заслужено задобили светску славу и светско признање? И не само да нам прилазе него их српски народ прима као истински своје. До сада заиста није била позната таква врста ксенофобије.

Кустурица је понео име родоначелника српске државе и не може бити да је то случајно. Он види дубину наше историје, наше традиције, наше културе и дубину темеља српске државе, која надмашује све мене и све новотарије и насиља глобалистичког светског поретка.

О патријарху Павлу

- *Већ сīе у разіовору іомињали іаііријарха Павла. Како видііе іаііријархову улоіу ііоком ііоследње две ііешке деценије за сріски народ?*

Патријарх Павле је прави морални и духовни узор који има српски народ. Народ је то добро знао и осећао и то се видело како се народ опростио од свог патријарха. Да поменем сада неке једноставне ствари које су на мене баш због те једноставности оставиле снажан утисак. Много пута сам разговарао са патријархом Павлом и сваки пут када је он тражио разговор рекао би да ће он доћи код мене. Због поштовања према њему сваки пут сам одлазио на разговор код њега у Патријаршију. Он је брзо уочио да ја долазим сваки пут код њега и побунио се против тога говорећи да он жели да искаже поштовање према српској држави и да хоће следећи пут да он дође код мене. Видите како је он коме сви ми дугујемо највеће поштовање и коме дугујемо љубав која се има само према оцу, хтео да дође код млађих од себе.

У тешким приликама за наш народ патријарх Павле увек је говорио да треба да урадимо онолико колико можемо, а оно што не можемо да смирено препустимо Богу. Дубоко је волео српски народ, српске земље, Косово, и још дубље патио због страдања и невоља нашег народа. Када сам 2005. године дошао на Божић у Пећку патријаршију и видео га како у празној Цркви без Срба служи литургију, осетио сам колика је његова библијска туга за

пострадалим народом, и колико је истовремено у њему радост јер служи своме Богу и Богу свога народа.

О важним питањима која су се дотицала заједничке бриге Цркве и државе, патријарх Павле је увек хтео да чује мишљење других, посебно мишљење митрополита Амфилохија, који ће га болесног замењивати на патријаршијском трону. Тај пример човека који стрпљиво хоће да се саветује са људима у које има поверења, много говори о његовој мудрости и самопознању да је немогуће да сами све најбоље знамо. Када је Црна Гора донела одлуку да распише референдум о независности, он је у духу учења да треба да урадимо онолико колико можемо и колико је до нас, упутио јавно писмо црногорском руководству у коме их је опоменуо да је народни интерес да се сачува заједничка држава. Знао је патријарх Павле да је народ у Србији за очување заједничке државе, али да одлуку не доноси Србија, већ да се о томе гласа на референдуму који је организовала Европска унија.

Веома је важно и охрабрује да је српски народ у патријарху Павлу препознао морални пример узорног живота и човека који се држи истинске врлине. То не говори само о патријарху Павлу, него говори и о народу коме је патријарх припадао.

Путин

- *Постоји и један стирани државник која је српски народ ирејознао као свој иравој иријашеља. И њега сше иомињали у разіовору, ишо је Владимир Пуџин.*

Размишљао сам о Путину и мислим да њега српски народ поштује и због тога што се пријатељски односи према Србији, али и због тога што је самој Русији вратио државно самопоштовање и донео јој економску стабилност. Постоји, чини ми се, историјска паралела Путина са једним великим руским државником на почетку двадесетог века, а то је Петар Столипин. И Столипин је покренуо снажан развој Русије и улио неопходно самопоштовање које тако велика држава мора да има. Нажалост, Столипин је страдао од непријатеља Русије, док је Путин пред новим мандатом за председника Русије. Када се погледају резултати Путинове политике, видимо импресиван напредак Русије. Када је Русија била слаба, Југославија се распадала у крвавом грађанском рату, и то није било довољно, него је после тога дошло и до бомбардовања Србије. Јака Русија је у Савету безбедности одбацила Ахтисаријев план за распарчавање Србије, и то су једноставно за нас изузетно важне чињенице.

Испричаћу вам како сам 12. маја 2007. године добио поруку од нашег амбасадора, који је био шеф мисије Србије у УН. Порука је била више него забрињавајућа и гласила је да се САД спремају да предложе нову резолуцију у Савету безбедности, којом би се поништила Резолуција 1244 и заменила новом заснованом на Ахтиса-

ријевом плану. Тада сам позвао руског амбасадора и уручио му писмо за председника Путина. У писму сам навео да га у име народа Србије молим да Русија стави вето у Савету безбедности на отимање Косова од Србије. Написао сам да руска подршка и вето на отимање наше територије има историјски значај за Србију, јер је Србија своју будућност судбински везала за Косово. Рекао сам и да ће Србија увек памтити подршку коју нам је председник Русије дао за Косово.

И заиста уверен сам да Србија треба да поштује и памти принципијелну подршку коју смо добили од председника Русије. Та подршка је била израз снаге а не слабости Русије.

Викиликс као сведочанство

- *Светска политика и утицај великих сила на политику у Србији показали су се из једној другој ула, из ула Викиликсових тајних дејеша упућиваних из америчких амбасада широм света Сједињених држава.*

Викиликс је значајан пре свега по томе јер открива суштину америчке спољне политике у савременом свету. Ко боље познаје идеје на којима су створене САД не може а да не примети колико је садашња америчка политика одступила од идеала по којима су били познати очеви оснивачи америчке државе и нације. Идеје и вредности којима су створане САД, пре свега идеал слободе, већ више од два века представљају животну снагу која обликује модерни свет.

А када погледамо тајне депеше које је објавио Викиликс, открива се да садашња америчка спољна политика највећим делом пориче сама начела слободе, и да се та политика готово доследно спроводи по целом свету. Када видите из тих депеша како се САД односе према својим пријатељима и савезницима, онда нема места никаквом изненађењу како се односе према Србији. Једино што можемо осетити јесте нелагодност када се види на који начин су се српски политичари односили према таквој америчкој политици.

Добра страна Викиликса можда може бити и та да се у самој Америци размисли, када се широм света непрестано разарају друге државе, колико се предалеко отишло

и заборавило на старе велике идеале, који су некада Америку чинили државом која је у целом свету представљала симбол слободе и демократије.

- *А када се са њој светској нивоа појтед сјустити на дејеште које говоре о односу САД према Србији, шта онда заправо видимо?*

У суштини видимо то исто, само што је за нас то сазнање важније пошто се односи на судбину наше земље и нашег народа. Посебну пажњу привлаче депеше америчке амбасаде из Београда у којима је 2006. године формулисана Стратегија К1 (Косово – споразум и последице). Та стратегија је на делу до данас и своди се на то како да се Срби убеде да им Косово није важно. Стратегија је формулисана у тренутку када су започели преговори о будућем статусу Косова и она, најсажетије изложена, има четири фазе: 1) Утицај на избор кооперативне, демократске владе, 2) Смиривање српске реакције на отмицу Косова, 3) Поткупљивање посткосовске Србије и 4) Усмеравање Србије ка евроатлантским интеграцијама. У једној посебној врсти новоговора западне дипломатије, ова стратегија је поједностављена и сведена на фразе да Косово вуче у прошлост, да је Косово изгубљено, а на званичној Србији је да припреми јавност на тај губитак. На кооперативним српским властима је, по америчкој стратегији, да објасни српској јавности да ће се тај губитак претворити у добитак, чим Србија препозна своју евроатлантску будућност.

Мени је, наравно, због посла који сам 2006. године обављао, и без Викиликса било више него очигледан

амерички наум и план. Тако да нисам седео скрштених руку, већ сам на америчку стратегију за отимање Косова развио нашу, контрастратегију. Та стратегија се косила и супротстављала западним плановима, али је нажалост било јасно да је део владајуће коалиције у Београду невољно и неискрено прихватио ту стратегију супротстављања отимању Косова. Да је тако било и зашто је тако било посведочују и Викиликсове депеше.

Контрастратегија коју сам изградио насупрот западној имала је четири фазе и то су: 1) Доношење Устава Србије, 2) Одбацивање Ахтисаријевог плана, 3) Сарадња са Русијом у одбацивању у Савету безбедности нове западне резолуције и 4) Неучествовање Србије у стварању нелегалне државе Косово. Три циља ове стратегије смо успели да остваримо, а четврти је распадом тадашње Владе пао у воду.

- *Како су се медији у Србији односили према Викиликсу и шта њи говори о стању у којем се налазе медији?*

У први мах Викиликс је у медијима праћен са великим интересовањем. Али када је постало јасно шта садрже и шта све могу да крију Викиликсове београдске депеше завладао је углавном добро организовани и добро контролисани мук. Медији су, дакле, да изузем часне изузетке, бранили власт као свога господара од непријатних истина. А много тога непријатног по садашњу власт јесте изнето у Викиликсу. Када медији бране власт од истине, то је онда поуздани знак да су и власт и медији пали на ниске гране. Да је то тако знају и власт, и медији, и опозиција и грађани. Ко је данас задовољан стањем

медија у Србији? Да нису новинари, или уредници, или читаоци? Сви су они незадовољни, а највећи је апсурд што је, у то сам уверен, и сама власт незадовољна. Јер власт која присиљава медије да служе режиму, никада није довољно задовољна степеном и жаром са којима им медији служе.

Судбина медија

- *Може се чући приговор, или боље рећи жал међу Вашим симпатизерима, што све били и сувише либерални према медијима док све били премијер?*

Медији не могу бити мало слободни. Они или јесу или нису слободни. Зато сам без икаквог двоумљења поносан на слободу медија која је била у Србији у периоду од 2004. до 2008. године. Када бих могао да вратим време и бирам не да бих у том периоду смањивао слободу медија, него бих напротив још више урадио да се у Србији слободно дише, слободно пише и слободно говори. Слобода је живот, без слободе медија нема напретка и развоја држава. Све друго је душегупка, ширење мреже лажи и једне неподношљиве и понижавајуће пропаганде. То што слобода медија не повлачи за собом и одговорност медија, не може бити разлог да се ограничава сама слобода. И у периоду од 2004. до 2008. године написана је о мени гомила бесмислица и чистих лажи, али то никада није био мотив да будем против слободе и ограничавам слободу медија. Да би медији били не само слободни него и одговорни, морају најпре бити слободни, а онда је потребно и време да дође до изражаја и њихова одговорност.

Уверен сам да ће се сваком обити о главу контрола медија, а иако казна не стигне брзо, људи који дубље промишљају политику и којима власт није лагодан живот него тешка обавеза, такви људи увек поштују и држе до слободе медија.

Има нешто друго што мене посебно брине када је реч о медијима у Србији, а то је утицај страног фактора на наше медије. То је оно што забрињава и свако ко жели непристрасно да размишља и говори о медијима у Србији, видеће да се простор и контрола медија од страних власника шири.

- *Многи важни уредници који данас уређују најважније медије повезују се са Вама док сīе били на власии.*

Немам личан однос према људима који обављају јавни посао. Нико ме не судим, нити морално карактеришем поступке других у јавном животу. У јавном животу битна су дела и шта је ко од нас урадио за добро Србије на послу којим се бавио. Мало пре сам рекао да сам задовољан и поносан, а уверен сам с пуним правом, на слободу медија када је Демократска странка Србије управљала Србијом. И то је моја одговорност, и о томе може и треба да се расправља. За садашње стање у медијима не прихватам никакву одговорност, нити сматрам да људи који су руководили медијима у време док смо били на власти имају било какву обавезу према мени. Сви смо слободни да радимо онако како мислимо да је најбоље.

О младима у политици

- *Како гледати на улогу младих људи у политици?*

Као и у свему другом и у политици младост је вредност сама по себи. Та вредност потпуно је супротстављена једној другој карактерној црти какву представља опортунизам. Када у политици видите оне који су иако млади већ постали опортунисти, не може то да вас не погоди. С друге стране, када видите младе људи како због свог идеализма и греше у политици, то је на неки начин и разумљиво. Идеализам, снага, борбеност, одлучност па и наглост су особине младог човека у политици, и уверен сам да је све то преко потребно. Со би обљутавила када би у политици изостали млади људи. Махом би се много тога претворило у неподношљив опортунизам.

- *Шта је то што дисе волели да млади људи увек зайаме у политици?*

Мислим да је јако важно да запамте да се нису венчали са влашћу и да увек када се опстанак на власти коси са њиховим политичким уверењима и идејама треба одмах да пређу у опозицију. То чува преко потребно здравље у политици и самосвест да власт није циљ сам по себи, него се политичар бори за власт да би остварио политику у коју верује и за коју се обавезао народу. Имам пуно право да ово кажем јер сам три пута прихватао да преузем власт и два пута добровољно одлазио са власти

онда када више није било услова да водим политику за коју се залажем.

Зашто је то важно? Ако заборавимо да је власт смењива и почнемо да се за опстанак на власти боримо свим средствима и претворимо питање власти у борбу на живот и смрт, онда од идеја и уверења у политици не преостаје више ништа. А када нестану идеје и уверења и све се сведе на голу власт, онда ни од будућности и развоја земље нема ништа. Нажалост, то треба отворено рећи, у нашој историји борба за голу власт неретко је била правило. То је подједнако скупо коштало земљу као и оне који су се упустили у такву борбу. Уверен сам да политичке разлике ма колике биле никада не треба да пређу у огорчено непријатељство. Народ нека по својој вољи смењује власт, а на политичарима је да граде друштво у којем је смена власти најнормалнија могућа ствар. У супротном ништа добро не можемо очекивати у будућности.

Најзад, мислим да млади људи пре свега треба много да науче о политици. А када науче све што треба о теоријским основама политике, да би уопште разумели земљу којом хоће да управљају, млади људи морају знати и пуно тога о тој земљи. Јер политика не започиње са нама, већ она многе своје праве тајне и сазнања крије у прошлим збивањима и деловању као и у списима наших претходника, политичара и научника, који су добро разумели народ и земљу којој припадају. Да поменем примера ради као највеће узоре двојицу људи који су, када је то дужност налагала, спојили позив научника и политичара. Реч је наравно о Стојану Новаковићу и Слободану Јовановићу.

Србија, избори и странке

- *Србија се приближава новим изборима. Шта ти избори моју да донесу Србији?*

Избори су увек прилика да се изабере најбољи пут и уједно искушење да се пође странпутицом. Код нас видимо да се пре него што су и расписани избори претерује и ствара атмосфера бити или не бити. Власт говори, а можда стварно тако и мисли, да би у Србији настао потоп ако они изгубе власт. Ова прегрејаност једним делом замућује видик и трезвеност у сагледавању аргумената и чињеница о томе који је пут у овом тренутку за Србију најбољи. А трезвен приступ нас упућује да иза мандата садашње власти подвучемо црту и видимо шта су обећавали и шта су стварно урадили. С друге стране, исти приступ нас обавезује да видимо шта опозиција нуди грађанима, који су то њени програми и идеје.

Демократска странка Србије ће се држати овог приступа. Изнећемо чињенице о политици и грешкама досадашње власти и предложићемо грађанима да подрже политику коју заступамо. И у овом разговору сам изложио у једној можда и изоштренијој форми начела програма и политике ДСС. Мислим да народ у Србији зна која је наша политика и како видимо будућност земље. У време избора обићи ћемо Србију и разговарати са грађанима о политици за коју сматрамо да је у најбољем интересу земље.

Нимало не сумњам да ће и стране силе покушати да поново увуку своје прсте и усмере развој догађаја на из-

борима и после избора током образовања нове Владе. Јасно је да постоје страни планови да Србија мора да уђе у НАТО и да буде чланица ЕУ. Опет, мислим да наша јавност, поготово после Викиликса, има више него довољно искуства у томе да препозна спољно уплитање у нешто што би морало бити пре свега наша ствар, а то су избори.

Било како било, Србија ће на изборима одабрати којим путем треба да идемо даље. Демократска странка Србије ће изнети своје аргументе грађанима зашто је политичка и војна неутралност најбољи пут који можемо да изаберемо. Грађани ће чути и глас странака које мисле да је НАТО најбоља опција за Србију. Чуће и пропаганду странака које кажу ЕУ нема алтернативу, па макар и Европска унија наставила да пропада или нестала. Биће и понуде да је најбоља политика и ЕУ и Косово. Грађани о свим овим политикама треба добро да размисле, добро да одмере и одлуче шта нам је као земљи и народу најбоље.

Све идеје и политике су пред нама, није истина да су све исте, и није истина да нема разликовања и да нема могућности избора. Ако Србија после бомбардовања треба да уђе у НАТО, то је ствар избора. Ако после отворених уцена и притисака које Брисел врши треба да будемо чланица ЕУ, и то је ствар избора. Исто тако, ако после свега неко и данас заступа политику и ЕУ и Косово, и то је ствар избора. Ми сматрамо да је дошло време да за политику неутралности како би Србија скренула са пута без алтернативе и вратила се самој себи. Разуме се да ћемо поштовати сваку одлуку коју народ донесе на изборима.

- *Једна од главних тема уочи сваких избора у Србији јесте ко ће са ким, односно ко са ким неће? Па да кренемо редом, какви су односи Демократске странке Србије према Српској најредној странци?*

Самим тим што су Демократска странка Србије и Српска напредна странка опозиционе странке, тај нас опозициони статус ставља у једну формално заједничку раван спрам странака које су на власти. Али постоји и друга дубља садржинска страна која се тиче политичких програма и циљева које свака странка заступа. Ми смо у овом разговору покренули сва важна политичка питања са којима се Србија у овом тренутку суочава. Говорили смо о економији, Уставу, Косову, политичкој и војној неутралности, Европској унији, Војводини, Рашкој, Републици Српској, говорили смо о националној култури, језику, писму, говорили смо о политици великих сила према Србији, САД, Русији, о важним јавним личностима, о медијима, и младима у политици. Дакле, о свим важним темама Демократска странка Србије има потпуно јасан став и утемељену политику.

Какав онда однос ДСС може да има у изборној кампањи према СНС-у? Па јасно је и природно да наш однос искључиво зависи од утврђивања и разјашњавања пред грађанима у чему се политике две странке слажу, а у чему се разликују. Што се тиче ДСС-а за нас је пре свега и изнад свега битно да се разјасне политички ставови око најважнијих питања, и то опредељује да ли ће две странке, ако грађани буду гласали за њих, моћи да сарађују после избора.

■ *На која питања конкретно мислите?*

Већ сам их набројао. ДСС одлучно заступа став да не постоји ниједан ваљан разлог да се мења Устав Србије. Ми смо данас заправо уставобранитељска странка. С друге стране, чињеница је да је СНС поднео захтев за промену Устава. Верујем да постоји подударност наших ставова када је реч о војној неутралности Србије. Већ када је реч о проглашавању политичке неутралности Србије, ту опет постоји разлика јер је СНС за приступање Србије Европској унији. Чини ми се, када је реч о економској и социјалној политици, да ту имамо доста заједничког, иако разлике око приступања ЕУ у значајној мери усмеравају и разлике у економској и социјалној политици. Можда највеће разлике постоје око гледања две странке на однос ЕУ према Србији. ДСС сматра да ЕУ отворено, да не кажем брутално покушава да отме Косово од Србије, док СНС не види тај проблем и сматра да је могућа политика и Косово и ЕУ.

Познато је да је ДСС покренуо пред Уставним судом предлог за оцену уставности и законитости Статута Војводине. Сматрамо да је Статут, као и Закон о утврђивању надлежности Војводине, неуставан. А СНС истиче став да се залаже да се сачувају не стечена права, већ позиције које је Војводина стекла на противуставан начин. Ствари стоје другачије и боље када је реч о ставовима две странке у погледу Републике Српске. Али, опет настају разлике када СНС препознаје партнере у оним лидерима у Рашкој и Црној Гори, који су се истакли не само у реторици већ и политици која оштро оспорава вредности српског народа и српске државе. И током овог

разговора доста сам говорио колико нам значе Српска православна црква и наши писци и песници који су се нашли на удару власти у независној држави Црној Гори.

Већ из овог сумарног прегледа види се да постоје и значајне разлике, као и подударња у политикама ДСС-а и СНС-а. Желим да на овим изборима ДСС пред грађанима у потпуности расветли сва политичка питања и да буде јасно да ли и у којој мери постоји онај минимум заједништва у политикама ДСС-а и СНС-а, који опредељује да ли ове две странке могу после избора да сарађују.

- *Мислите ли да ћете успети да у мирном и одговорном њирисјују расјравите сва ова њишања са Српском најредном сјранком?*

Разговор који управо водимо најбоље показује да постоји важна потреба да грађанима у потпуности разјаснимо да ли две странке имају и да ли могу да дођу до језгра заједничке политике, која омогућава сарадњу после избора. Дакле, овде се не ради о било којој врсти личних односа или проблема, нити се ради о кадровским питањима. Реч је о начелним политичким питањима. Самим тим не видим ни један разлог који би могао да утиче да кроз разговор не утврдимо и не разјаснимо питања на која у овом тренутку различито гледамо. Допринос том разјашњавању представља и овај разговор. Сувише су велики проблеми, сувише велики изазови и велики спољни притисци на Србију, да би могао да изостане озбиљан разговор о томе како ове проблеме треба решити.

Ништа, заиста ништа не добијамо ако најважнија питања остану да лебде у ваздуху. И сувише су очиглед-

ни ставови Брисела о Косову да би могли да пређемо преко тога и не расправимо какав став Србија треба да заузме према ЕУ. Европска комисија је у свом извештају којим препоручује давање кандидатуре Србији навела као нужан услов да Србија треба да нормализује односе са Косовом у духу добросуседске сарадње. Две државе могу и треба да буду добри суседи и да нормализују своје односе, али Косово није држава, није наш сусед и због тога не можемо ни да нормализујемо односе. Ми смо отворени за разговор са СНС око свих питања.

- *Питање је и да ли СНС уопште намерава и рачуна на могућу сарадњу са ДСС?*

Подразумева се да свака странка одлучује да ли хоће и да ли има интерес да сарађује са другим странкама. Ја сам овде изнео гледиште ДСС и како ми видимо теме за разговор са СНС-ом, ако и код њих буде постојала потреба да разговарају са нама. Могуће је, а и легитимно је, да СНС има своје теме за разговор. Ако дође до разговора и ово што сам навео као наше теме и оно што СНС сматра да треба размотрити биће обухваћено. У сваком случају ДСС излази пред грађане са јасном политиком и исто тако јасно саопштавамо на који начин и на којим основама видимо могућу сарадњу са другим странкама.

Грађани који буду гласали за Демократску странку Србије могу бити потпуно сигурни да са њиховим гласом ДСС може бити део само оне владајуће коалиције која ће се за бољу Србију борити политиком која је у основи сагласна са начелима националне политике коју сам изложио. Када гласа за ДСС грађанин поуздано зна за коју

политику и за какву могућу Владу је дао свој глас. И СНС треба да зна шта о сваком питању ми мислимо и ДСС треба да зна коју политику заступа СНС.

- *А шта кажеће о односима Демокрајске странке Србије и Демокрајске странке?*

Мислим да смо сада дошли до оног тренутка када се политика Демократске странке Србије готово у потпуности и у свим стварима разликује од политике Демократске странке. Реч је, дакле, о две потпуно супротстављене политике. ДС има идеолошки однос према ЕУ и мислим да најдубље верују у догму да ЕУ нема алтернативу. Из тог веровања у догму о ЕУ за политику ДС је прихватљиво и пожељно све што из те догме произилази. Ако Брисел каже да Србија треба да мења Устав, онда ће и ДС бити за промену Устава. Или, ако ЕУ подржава и хвали Статут Војводине којим се разграђује уставни поредак Србије, ДС ће спровести план Брисела. Видели смо да ни тешка светска економска криза није могла да утиче на власт да се замисли, застане и избегне једнострану примену Споразума о стабилизацији и придруживању, која је убрзала пустошење српске привреде. Да не говорим о прихватању Еулекса, тражењу мишљења од Међународног суда правде о томе да ли је Косово наше или није наше, па све до последњих противуставних уредби у које су преточени договори Стефановић – Тахири.

Када заступате политику да ЕУ нема алтернативу, онда овај безалтернативни пут постаје својеврсни политички екстремизам. И заиста шта је политички екстремизам ако не проглашавање да политика коју водите

нема алтернативу? А шта ако се то што нема алтернативу распадне или преуреди? Комунизам није имао алтернативу, али је једини проблем што је нестао. Србија треба са нарочитом пажњом да прати идеје које се јављају унутар саме Европске уније о њеном преуређењу. Ваљда неће неком пасти на памет да свако па и неко треће-разредно, по Србију неповољно место у ЕУ, прогласи за свети, неприкосновени циљ и политику без алтернативе.

- *Другим речима, не видиш да би ДСС после избора могао да прихвати сарадњу са ДС-ом?*

Ми смо једном били у заједничкој Влади и та Влада није потрајала јер су се испоставиле суштинске разлике између нас. Нови проблеми који су искрсавали пред Србијом те разлике су учинили већим и непремостивим. Те разлике не повлаче никакав лични или емотиван однос, већ се ради о начелно супротстављеним политикама. При оваквим разликама није могуће говорити нити размишљати о сарадњи. ДСС се учвршћује у политици неутралности, а ДС у политици приступања ЕУ по сваку цену. То су два пута и два различита схватања будућности Србије. Остаје и да се види да ли ће евентуално радикални резови и промене у Европској унији утицати на ДС да промени своју политику, или је њихово опредељење трајно ма шта се дешавало са ЕУ.

- *А да ДСС промени своју политику и да предности уласку Србије у Европску унију?*

Не. ДСС је увек и у свакој прилици полазила од интереса Србије, а интереси Европске уније и Србије око

многих питања су директно супротстављени. При томе политичка и економска криза унутар ЕУ, која подрива и саме темеље Уније, биће дуготрајна и неизвесна. Европска унија онаква каква је до јуче постојала готово извесно више неће постојати. И када видите како се тај велики брод на сред мора заљуљао, природни инстинкт вас упозорава да дигнете руке од укрцавања баш на њега.

Више пута сам помињао како се Норвешка успешно развија иако није у Европској унији. На то је долазио приговор како је Норвешка за разлику од Србије богата. Када човек о томе боље размисли, онда види да Норвешка није спремна да своје богатство макар и мало умањи и буде чланица ЕУ. А Србија би, иако много сиромашнија, требало да уђе у ЕУ под ризиком и да се то сиромаштво још више увећа. Код нас никада није направљена озбиљна економска анализа колико су Србију до сада коштале евроинтеграције, колико нас кошта примена Споразума о стабилизацији и придруживању, и колико ће нас коштати наставак тих интеграција. Можда би нам ова анализа помогла да видимо да је наш интерес већи од интереса Норвешке да останемо политички неутрална земља.

- *Да ли се и на овим изборима може йоновити, као и на йрошлим, да се иза леђа йрађана найрави нейринцијијелна владајућа коалиција за коју нико од йрађана није йласао?*

Када су на претходним изборима грађани били обманути, то је све било објашњено и позлаћено потврдом из Брисела и Вашингтона да је Влада проевропска и да

је на проевропском курсу. И таквој власти је са становишта западних интереса све допуштено, а шта се уопште тиче ЕУ и САД што су грађани у Србији обманути. Тиме је направљена грдна штета самој Србији. А ако би се нешто слично поновило и после ових избора то би онда у потпуности подрило поверење у демократију и обесмислило би саму слободу грађана да бирају своју власт. Чему онда уопште избори? У том случају уместо избора би било једноставније да поверимо Бриселу и Вашингтону да изаберу српску Владу.

Када сам говорио да су важни разговори између странака мислио сам и на важност појашњавања пред грађанима на којим основама и на којим политикама је могуће правити послеизборне савезе. Када једна странка јавно саопштава да неће после избора правити Владу са неком другом странком то може да представља важан разлог зашто грађани баш тој странци дају свој глас. Поигравати се са народном вољом и после избора проналазити разлоге и позивати се на више циљеве зашто се ипак мора правити коалиција са странком која је током изборне кампање била неприхватљива, није обична превара, него превара властитог народа који вам је поверио глас и то превара по страном налогу. Једино морално и политички прихватљиво решење да странке уђу у Владу, иако такав савез нису најавиле својим бирачама, јесте ситуација када околности налажу да се образује концентрациона влада, односно влада националног јединства.

Тежи пут

- *Да се вратимо Вашем политичком путу. Били сте урошав Брозовој режима, урошав Милошевићевој режима, па урошав уписивања Србије НАТО пакту, и урошав уписивања ЕУ. Изабрали сте да идеће тежем путем, а вероватно сте моли да направите друштво, свакако успешнију каријеру да сте прихватили да будите уз ове велике центре моћи.*

Као и сваки човек нисам изабрао свој пут зато што је тежи, него зато што једино могу да идем оним путем на који ме упућују моја уверења и вредности до којих држим, као и обавеза која проистиче из тога што припадам српском народу. Јер, можда бих да сам рођен у неком другом народу и држави, на основу вредности и интереса тог народа, сматрао да је НАТО или ЕУ добро решење. Оно што је рецимо добро за Данску не мора да значи да је добро и за Србију, и обрнуто. Народи и државе имају своје посебне интересе и своје посебне вредности и традиције. Моје је уверење било да Брозов режим није у интересу српског народа, што не значи да тај режим није био у интересу неких других народа у бившој Југославији.

Једно је извесно, све што сам радио радио сам из уверења, без обзира на то што се показује да је то био тежи пут. Ништа ми не значи што би другачији пут био лакши ако он није сагласан са мојим погледом и политиком на који начин треба уредити Србију као државу.

А што се тиче каријера незамисливо ми је да себе видим било у Брозовом, било у Милошевићевом режиму, било као заступника евроатлантске политике и циљева у Србији. Србију, њену историју, њену традицију, њену културу, видим на сасвим другачији начин и то ме опредељује да идем путем који сам изабрао.

- *Ако се испостави да је такав однос снага и да су ипакве политичке прилике у Србији да је једини начин да будете на власти тај да морате да прихватите НАТО и ЕУ, шта би онда био Ваш избор?*

Никада не бих могао да прихватим да будем учесник политике у коју не верујем. Има довољно у Србији бољих и већих евроатлантиста који жуде да спроведу ту политику. Као што је и у претходним режимима било бољих и већих комуниста који су се отимали да буду у том режиму. Сада прво морамо да видимо шта је воља народа и његов избор. Ако народ на изборима искаже своју вољу да хоће да Демократској странци Србије поклони своје поверење, онда је наша обавеза да спроводимо политику за коју је народ гласао. Зна се која је то политика и једино такву политику могу да заступам. Подразумева се да ћу поштовати као легитимну и сваку другу одлуку грађана на изборима, јер народ мора бити слободан да изабере којим путем хоће да иде. И ту политику коју народ изабере на изборима треба да воде они који у ту политику верују и морају да носе одговорност за резултате и последице свога деловања.

- *Да ли Вам је жао што сте ушли у политику и најужаснији мир и односи академској животи?*

Не, већ бих осећао одговорност да нисам урадио за земљу и народ коме припадам све што је било у мојој моћи. У много тежим околностима него што су ове садашње Слободан Јовановић се прихватио не само да се политички ангажује у Српском културном клубу, већ и да буде председник владе у избеглиштву. Морао је да зна са колико тешкоћа, неизвесности и са колико је ризика скопчано његово укључивање у политику, односно да му је изгледнији неуспех него успех. Али по речима самог Јовановића постоје историјске ситуације када нам морална дужност и политичка обавеза налажу шта морамо да радимо независно од тога да ли ће то довести до успеха или не. Наиме Јовановић је рекао: „Шта човек да ради у тако неизвесним временима, када није могућно израчунавати услове успеха? (...) У таквим временима остаје само једно, а то је испунити дужност. Ако се више не зна шта може донети успех, зна се шта дужност налаже.“ Дакле, крајњи исход ће увек највећим делом зависити од укупних политичких и међународних односа, али је на нама да урадимо оно што је у нашој моћи.

Пут политичке и војне неутралности

- *Хоће ли се у Вашој политици да за Србију избори место политичке и војне неутралности.*

Велика је идеја и значајан циљ да Србија за себе избори место политичке и војне неутралности на европској и укупној међународној карти света. Захваљујући пре свега нашој политици Србија је војно неутрална. И поред свих искушења и свих проблема полако се стиче једна традиција војне неутралности Србије. Није пет година мало времена, сви се већ полако навикавају да смо војно неутрални. Наравно, треба се свим силама борити да се сачува војна неутралност јер, као што сам већ објаснио, не постоји ниједан ваљан разлог зашто би Србија требало да приступи НАТО пакту. Нама предстоји и посао да сагласно трајној војној неутралности домислимо каква војска треба Србији, и да сагласно војној неутралности разрадимо Стратегију националне безбедности и Стратегију одбране. Сви добро знамо да српски војник представља посебну историјску снагу и вредност српске државе и српског народа.

Много ће теже бити да се изборимо и за политичку неутралност Србије. Пре свега и због тога што би политичка неутралност учврстила војну неутралност Србије. Постојаће велики притисци Брисела и Вашингтона да се спречи политичка неутралност Србије. Уосталом, и сама ЕУ је део војног савеза којим командују Сједињене Државе. На једној међународној конференцији одржаној пре нешто више од годину дана у Београду, један страни

дипломата је без околишења објаснио да ЕУ није само заједница заснована на трговинским везама и да је логично да чланица ЕУ буде и чланица НАТО-а. Он је при томе и додао да зато није питање да ли Србија треба да постане чланица НАТО-а, већ када. Зашто би Србија била политички неутрална, односно самостална и суверена држава, када је за ЕУ и САД неупоредиво боље да врше надзор над Србијом и да непрестано постављају нове и нове услове које треба да испуњавамо? А чим су Брисел и Вашингтон против политичке и војне неутралности Србије то одмах за собом повлачи да су против неутралности и сви они у земљи којима је Запад светионик и једини прави путоказ. Дакле, немам никакву дилему колико је тежак циљ за који се боримо.

Да би се једна политика остварила потребно је да се испуне многи услови, а неки од тих услова не зависе у потпуности од нас. У сваком случају први и најважнији услов је да народ својом вољом на изборима прихвати политику неутралности. Просто је потребно окупљање за политичку и војну неутралност Србије и Демократска странка Србије ће све што је у њеној моћи учинити да на изборима задобије поверење грађана да је ова политика у најбољем интересу земље. Ако је у овом тренутку сазрела идеја о политичкој неутралности, народ ће је и подржати на изборима. С друге стране, ако на овим изборима не победи политика неутралности то је знак да за ову политику још није дошло њено право време и да се треба стрпљиво борити и чекати прави тренутак.

Верујем да за Србију најбоље решење представља политичка и војна неутралност. Неутралност није конфронтација са било киме, већ напротив представља са-

радњу са свима и да при том Србија у тој сарадњи остане што више слободна и своја. Активна политичка неутралност омогућава Србији да има развијену економску сарадњу са Европском унијом и САД, а да истовремено не потпадне под њихово старатељство. Исто тако, неутралност омогућава да са Русијом имамо најбоље и пријатељске везе и представља гаранцију да се Србија никада неће сврставати у било који савез против Русије. Речју, политичка и војна неутралност је добрим делом утемељена у нашој историји и традицији и представља мудро постављање у међународним односима, које би могло да нам отвори сва врата и не затвори ниједна. Не кажем да је лако остварити овај циљ, не кажем ни да ће нам са остваривањем овог циља преко ноћи потећи мед и млеко, али сам на основу политичког искуства које није мало, уверен да је то најбољи пут којим Србија треба да иде.

Вреди се борити за ове велике политичке циљеве без обзира на које ћемо све тешкоће због тога наићи. Није довољно бити само за демократију, за правну државу и развијену привреду. Потребно је и да Србија буде слободна, да самостално одлучује, да нам свакодневно не шаљу споља извештаје са условима које морамо да испунимо, а да се при томе већина тих услова не испоставља другим земљама. Достојанство и слобода Србије су вредности које надилазе већ општеприхваћене норме да будемо демократска и добро уређена држава. Поред демократског и правног уређења земље, пред нама стоји још један виши циљ, а то је да будемо своји, да развијамо свој идентитет, своју националну културу, своју традицију. То ћемо најбоље моћи да постигнемо, то можемо да по-

стигнемо ако Србија постане политички и војно неутрална земља.

Не треба да бежимо од поређења са другим народима и другим државама. Нити смо од јуче, нити нам је држава од јуче. Нити смо толико мали, нити има места за толике комплексе ниже вредности. Треба да размишљамо о томе и да храбрије и одлучније политички деламо и да имамо довољно самопоштовања и историјске свести о сопственој снази. Заправо за нас је најважније питање да ли ћемо се као народ и држава изборити да сами одлучујемо о својој судбини или ће о нама и нашој будућности одлучивати други, што је на жалост био случај од краја Другог светског рата. Не треба да се самозаваравамо како би глас Србије у НАТО-у или глас Србије у ЕУ као њихове чланице био равноправан. Зна се ко и како одлучује и у НАТО-у и ЕУ. Однос Брисела и Вашингтона према Србији нас учи да једино као политички и војно неутрална држава можемо да сами одлучујемо и бринемо о свом достојанству и националним интересима.

Демократија и глобализам, Србија и ЕУ

- *Уйраво је изашло тиреће издање књије Сїраначки йлурализам или монизам, коју сїе заједно са Косїом Чавошким наїисали 1983. їодине. У їредїовору за їо издање їоворїїе о искушењима са којима се суочава демократїїја у їлобалном їоретїку.*

Свет се данас изузетно брзо и драматично мења. После пада комунизма и потпуног тријумфа либералне демократије настала је нова историјска ситуација која доноси нове проблеме и нове дилеме. Нестанком комунизма демократија више нема спољњег непријатеља, али се зато отварају унутрашњи проблеми. Ти унутрашњи проблеми су нама данас добро познати. То су прекомерно ширење државне организације стварањем нових парадржавних тела, бројни примери политичке корупције, револуција коју доносе нови медији и неслућене могућности манипулације јавним мњењем.

И само помињање ових главних унутрашњих проблема садашње либералне демократије уводи нас у највећи и суштински проблем. Наиме, са распадом комунизма и нестајањем биполарне структуре света, настаје нови постмодерни систем држава. А тај постмодерни систем држава није више заснован на равнотежи и он релативизује и умањује важност државног суверенитета. Такав систем заснован је на отворености и могућности мешања једних држава у унутрашње послове других и, најзад, на отвореној могућности злоупотребе заштите људских права преко постојећих државних гра-

ница. Постмодерни систем чини и низ међународних организација, а у њему посебну улогу, далеко од очију јавности, имају неформални центри моћи и одлучивања.

Теоретичари и поборници постмодерне државе истичу апсолутну супериорност постмодерне државе и структура у односу на тобоже превазиђену модерну државу и самим тим у њој настале облике демократије. Они инсистирају на тези да не може свака држава бити за себе, већ да свака држава мора бити део шире целине којој је подређена. Све оно што је чинило класичан појам државе – власт, територија и народ – сада се релативизује и добија сасвим ново значење.

■ *Где ћу видети улогу Европске уније?*

Европска унија је заправо најбољи и конкретан пример постмодерне политичке творевине. У постмодерном систему држава, ЕУ је најближа уобичајеној представи о држави, односно сложеној држави. Досадашња искуства само потврђују да различити облици транснационалног или наднационалног управљања, у какве спада и Европска унија, воде слабљењу традиционалног темеља демократије коју чини национална држава. Знамо да је модерна демократија утемељена и везана за појам националне државе, њен суверенитет, за њене грађане. Сви други облици наднационалног управљања и утицаја, каква је и ЕУ, долазе неминовно у сукоб са демократским процедурама и институцијама. Европска унија се тако у наше време од заједнице држава које међусобно сарађују, мења у унију несuverених ентитета, што води стварању наднационалних бирократских структура и гушењу де-

мократије у европским оквирима, као и слабљењу демократије унутар њених држава чланица.

Нова догма гласи да модерна демократска држава треба да уступи место новим наднационалним творевинама, новом облику државности, постмодерној држави. Тиме се подразумева и постепено стварање у постмодерној држави новог облика демократије – постмодерне демократије. Како оваква демократија није ограничена оквирима националне државе, она је у функцији ширег простора постмодерне државе и глобалних облика управљања. Пошто су у постмодерној демократији основни постулати постмодерне државе неупитни, реч је о демократији без праве алтернативе. Рецимо, када је о политичким странкама реч, оне једне другима конкуришу, такмиче се у успешности спровођења владајућих вредности, које се своде у основи на један евроатлански систем вредности. Све преко тога није политички подобно, односно није политички коректно, како се данас говори.

Ширење институција и инструмената постмодерне државе подразумева да је потпуно политички исправно користити се средствима за која се некада сматрало да су с оне стране политички и морално оправданог. А пошто је идеал, заправо догма постмодерне државе нешто неупитно, онда су и сва средства дозвољена. Тако један од значајнијих теоретичара постмодерне државе, а сада посредник у најновијем дијалогу Београда и Приштине, отворено говори да постмодерне државе у својим односима према старомодним националним државама морају да користе грубље методе, а то су „сила, превентивни напади, превара и све оно што је примерено за оне који и даље живе у свету 19. века у којем је свака држава за себе.“

- *Ситиче се ушисак да је и данашњим постмодернистима, као и комунистима некада, циљ нестајање саме државе.*

Да, данас се намеће питање не залажу ли се и постмодернисти као и некада комунисти за својеврсно одумирање или нестајање државе, тако да њихов поход на државу као државу, без обзира на природу политичког поретка, постаје удар на саму демократију и слободу појединца. Зато с разлогом морамо да се запитамо шта ће остати од демократије у савременим постдемократским друштвима. Поставља се питање шта је смисао и права мера људских слобода. Тешко је не сетити се поруке и опомене Едмунда Берка да тај смисао слободе лежи у повезивању склоности да се сачува и способности да се унапреди, док је све остало једноставно у замисли, а опасно у остварењу.

Видели смо како постмодерни систем међународних организација и држава, када је то целисходно, релативизује или игнорише не само суверенитет и правни поредак појединих држава, које нису ушле у нову постмодерну фазу, већ игнорише и важећи међународноправни поредак у његовим темељним начелима. Ми смо то најбоље осетили на сопственој кожи: агресија НАТО-а на Србију 1999. године извршена је заобилажењем темељних начела међународног права и УН као опште међународне организације. На озбиљне приговоре који су изнети у демократској јавности земаља које су учествовале у бомбардовању Србије да се парламенти тих земаља нису изјаснили о употреби војне силе, одговорено је постмодерним аргументом да те државе нису у рату.

Јер, рат је водио НАТО као наднационални војни савез, а не његове државе чланице.

Можда је то и прави тренутак да приведемо крају наш разговор, који је несумњиво имао једну нит, водећу тему на коју смо се стално враћали. Главни циљ овог разговора који смо водили био је да одговоримо на питања: Зашто Србија а не Европска унија, и зашто Србија а не НАТО? Мислим да све што је речено и посебно наше искуство више него јасно говори зашто наш избор и наш пут треба да буде политичка и војна и неутралност Србије.

Поговор

Зашто Србија

Мајија Бећковић

Србија је земља скупе судбине. Спас јој није дошао са оне стране са које се надала и деценијама очекивала. Војислав Коштуница предлаже да се коначно окрене самој себи, држећи на уму питање које је поставио Слободан Јовановић: „Докле један народ може ићи да не изгуби своју слободу и не упрља своју част?“

Част ми је да вас поздравим у Новом Саду, родном месту Слободана Јовановића, у име Фонда „Слободан Јовановић“, издавача књиге коју вечерас представљамо.

Годину дана по рођењу сина, Владимир Јовановић објавио је у овом граду књигу „Основи снаге и величине српске“ и посветио је свом јединцу. У тој посвети су и ове речи: „У првој радости с којом сам те на овом свету дочекао, дао сам ти што сам ти највише дати могао – име што ће те опомињати на слободу, којом Србин као човек напредовати може.“

Као да је и књига Војислава Коштунице у дослуху са овом књигом, а њен наслов „Зашто Србија а не Европска унија“ звучи као поднаслов књиге „Основи снаге и величине српске“ Владимира Јовановића. У обе књиге су постављени исти циљеви, а питање да ли би Србија требало да буде слободна или вазална држава остало је на снази и после готово сто педесет година. Како год било, каже Харолд Пинтер, морамо се понашати као да смо слободни.

Као што се после Другог светског рата Слободан Јовановић из емиграције оглашавао Порукама штампаним ћирилицом у скромном тиражу, поуздавајући се у истину и вечност штампаног слова, тако се и Војислав Коштуница у компјутерској ери одлучио да се јавности обрати књигом као својеврсном поруком.

У време „Твитера“ и „Фејсбука“, кад нас са свих екрана засипају вестима да је књига на свим пољима потучена од других медија, Коштуница је и на овај начин издвојио свој глас и црно на бело објавио своје вјерују. То слово се не може ни повући, ни избрисати, а кад није досад Коштуница неће ни одсад, ни по коју цену, напустити своју реч.

Слободан Јовановић је у време нечувене халабуке и тријумфа наоружане лажи писао с највећом скрупулозношћу, водећи рачуна о стилу и мери. И Војислав Коштуница се не с мањом обзирношћу и озбиљношћу изјашњава о најбитнијим питањима за опстанак и будућност Србије. И као што Слободан Јовановић није потрошио ни кап мастила на своје тужиоце и судије, ни Војислав Коштуница није ни једном речју удостојио своје опадаче. Знајући да је мирна глава врхунац културе, а смиреност језик којим говоре најбољи, Коштуница је задао највећу висину себи и својој речи, а тиме указао и најдубље поверење у дубину, зрелост и умност свог народа.

У време кад се грађанима обраћају као да су ретардирани, затрпавајући их са свих екрана лопатама празних речи које ништа не значе и ни на шта не обавезују, писана реч Војислава Коштунице се указује као светла тачка у поплави бестидне и јефтине политичке бижутерије.

У време кад је у тренду презирање свог народа; кад се чини да се никог ништа не тиче, а сви се устремљују на сваког ко покаже енергију и спремност да предузме било шта; кад је лаж постала Истина, па се чини да нико не лаже; кад се најодговорнији људи куну у оно што не верују; кад лажни верници обзнањују да верују у оно што сви знају да неће и не може бити, Коштуница издваја свој глас и говори свима који су спремни да чују и нешто предузму у овом одсудном часу кад се чини да се затамњују сви видици и угрожавају и саме основе живота.

Иако лидер странке, не говори и не мисли страначки, не покреће страначка питања, не обраћа се само присталицама странке, већ призива све сталеже и пружа руку сваком коме није замрла савест и одговорност, и не брине само о личним интересима.

Србија је земља скупе судбине. Спас јој није дошао са оне стране са које се надала и деценијама очекивала. Војислав Коштуница предлаже да се коначно окрене самој себи, држећи на уму питање које је поставио Слободан Јовановић: „Докле један народ може ићи да не изгуби своју слободу и не упрља своју част?“

Залажући се за војну и политичку неутралност Србије подсећа да Србија никад у својој многовекој историји није била члан ниједног војног савеза, па је апсурдно да ту светлу традицију жртвује и на крају историје промени путоказе, и по цену сопствене части се учлани у једини преостали војни савез на свету и то онај који је колико јуче, пред очима целог света једино Србију, ни криву, ни дужну бомбардовао и каштиговао.

Залажући се за Србију, а не ЕУ не заборавља да напомене да Европа и ЕУ нису исто и подсећа да европски

стандарди нису стандарди ЕУ. Небо је Србију сместило у Европу из које је људи не могу изместити, нити икаква историја може порећи географију. Била не била у ЕУ, Србија је у Европи. Зато је бесмислено да испуњава услове да је у Европу приме и да ту улазницу плати својим образом, јединим што јој је преостало.

Од Мурата до *НАТА* или од Султана Мурата до Императора *НАТА*, Србија није имала нижи статус од статуса кандидата. Обећавају јој да би до краја године могли одредити и датум кад ће о томе моћи да преговара, како би једног дана постала ништа мање него члан ЕУ, ако ЕУ буде и тада. У том случају моћи ће да се прва у историји поноси, радује и слави што је на циљ стигла последња.

Требало би да створимо етичку Русију или никакву – писао је Солжењицин, додајући да под заклетвом може да изјави: Наш дух је још жив! А то што је рекао за Русију – рекао је и за Србију. И на старо питање: да ли је жива Србија, могли бисмо са нешто мање поуздања одговорити – жива је! А после свега што је преживела, то је и најважније.

Век од ослобођења Косова, у навечерје стогодишњице Првог светског рата, Србија се мора изборити за срећнију будућност и спречити успостављање нове прошлости. И у бољим приликама то не би било лако, али упркос свим препрекама, невољама и неприликама, како би рекао наш народ: оптимизам је обавезан!

Реч Матије Бећковића на представљању књиге Војислава Коштунице „Зашто Србија а не Европска унија“, у Новом Саду, 9. марта 2012. године.

Манифест неутралне и слободне Србије

Данило Н. Басић

Нема позванијег града да се у њему расправља о великим, преломним, уистину судбинским питањима с којима се данас суочава наша отаџбина него што је Крагујевац, срце Шумадије, негдашња престоница Србије, њено политичко и образовно средиште (подсетимо се само Лицеја). Срећан сам и почаствован што баш у овом граду, овде пред вама Крагујевчанима, имам прилику да изговорим неколико речи о књизи (и поводом књиге) Војислава Коштунице *Зашићо Србија а не Евројска унија* коју је – што је својеврсна симболика вредна сваке пажње – објавио Фонд назван часним именом Слободана Јовановића, великана нашега народа чији су посмртни остаци недавно пренети из Лондона и достојно сахрањени у домовини, у српској земљи коју је он толико волео и чију је науку и културу неизмерно задужио.

Одмах треба рећи да се Коштуничина књига појавила у прави час, а не би било погрешно ако би се рекло: у последњи час. Јер, та књига невеликог обима, настала у виду одговорâ на питања која су Коштуници поставили његови блиски сарадници, одговорâ јасних, разложних, уверљивих, трезвених, разумљивих за свакога, знатно помаже да се разаберемо у свим невољама које су нас снашле, помаже да се отклони (или барем смањи) страховита пометња којој смо изложени и у којој тумарамо, да се разоткрије примитиван и погубан мит владајуће политике да Европска унија нема алтернативу, да се баш у тој Унији, и то у време када ју је криза заљуљала и њену будућност учинила неизвесном, за Србију налазе је-

дини спас и свеколика срећа, те да остварењу тог циља вреди жртвовати све, чак и Косово и Метохију. Што је најгоре, већ су жртвовали Косово и Метохију, и то баш ове године, баш о стогодишњици ослобођења Косова и Метохије 1912. године, сместивши ту нашу прапостојбину, тај наш источник, у једну фусноту са звездицом која, ионако јадна и бедна, не значи ништа и већ почиње да ишчезава на наше очи. Они не знају или су заборавили да је Косово извор нашег идентитета, наше државе, наше културе, наше Цркве, нашег историјског постојања као народа. И зато: дићи руке од Косова, одрећи га се, чак потпомагати његово државно осамостаљивање, то није обично огрешење о наш Устав, то није обично издајство – то је одустанак од сопственог бића, од себе самога.

Да би се разумело оно што у овој књизи говори и за шта се залаже Војислав Коштуница, потребно је имати у виду стање у којем се данас налазе српски народ и Србија уопште. Све се своди на једну реч: *криза* – дубока, свеопшта и разорна. Она је и економска, и државна, и културна, и институционална, и духовна, и морална. Нема готово ниједне области живота која није разривена и опустошена. Ми таворимо на рушевинама, с државом претвореном у гомилу песка чија зрнца лако разносе ветрови, државом коју разједа партајство – клонули, лишени наде, размрвљени, сиромашни, с огромном стопом незапослености, с непојамном корупцијом, с криминалом разних видова и великих размера, с економијом у којој једва да има позитивних показатеља, с демографским самоуништавањем, са средобежним тежњама ка даљој разградњи државе, с импровизовано реформисаним (у ствари упропашћеним) правосуђем, с образовним

системом у којем се изводе непромишљени реформски захвати, с непрестаним одливом младих људи и памети, с великим испражњеним простором, са скупим чиновничким апаратом партократски умноженим до неслућених размера. Итд.

На све то владајућа политика, у којој се изгубио и последњи остатак државотворности и националне одговорности (а која је – присетимо се – наступила пре четири године као „социјално одговорна“ власт!), има да каже само једну реч. Она гласи: Европска унија нема алтернативу. Сада, када јој је, по папреној цени (чији прави износ тек треба да видимо), у бриселским кулисама удељено да буде кандидат за члана Европске уније, та шупља и необавезујућа реч изазвала је заглашно и опижено пропагандно весеље, такорећи политички делиријум који је потпуно изван стварности и свакодневног, мучног и тегобног живота у данашњој Србији. Све то почиње да нас опасно подсећа на Домановићевог „Вођу“, па би и коначан исход тог слепила, ако се 6. маја као народ не пренемо и не одважимо на корениту политичку промену, а тиме и на преусмерење државне политике, могао бити као у тој приповеци.

А какав одговор на те големе невоље и тешкоће, на те велике проблеме и отворене ране Србије, има Војислав Коштуница?

Тај одговор је једноставан, али далекосежан: војна и политичка неутралност Србије. Војну већ имамо, макар декларативну, будући да је својевремено о њој усвојен један акт у нашој Скупштини који је и даље на снази. А шта је с политичком неутралношћу? Каква је то политичка идеја коју у овој књизи излаже и нуди Војислав

Коштуница? И шта је њен смисао, у чему се састоје циљеви и могући учинци те идеје ако би она била прихваћена и остварена?

Ни сам Коштуница, човек који је на најистакнутијим државним и политичким положајима, никада их не злоупотребивши, стекао богато искуство, не крије да је идеја политичке неутралности Србије рођена из потребе да се нађе делотворан одговор и заузме став према Европској унији која је, изузев пет својих држава-чланица, признала Косово, ту натовску квази-државну творевину на српској државној територији. Самим тим, политичка неутралност Србије подразумева и напуштање плиткоумне, једнострано услужне и погубне политике сажете у став да Европска унија нема алтернативу. Идеја политичке неутралности држи у првом плану и види на првом месту нашу земљу и државу, наше а не туђе интересе. Дубље сагледана, она, у ствари, значи да Србија нема алтернативу.

Зарад предупређења могућних неспоразума, а пре свега намерног искривљавања и јефтиног подметања, особито у тренутним околностима беспштедне изборне кампање и немилосрдне борбе за власт или опстанак на њој, треба, међутим, отворено рећи и посебно нагласити да идеја политичке неутралности Србије ни у ком случају не значи ни (само)изолацију нити антиевропско становиште. Политички неутрална Србија, напротив, жели свестрану сарадњу – економску пре свега – и са земљама Европске уније не мање неголи с другим земљама Запада и Истока, Севера и Југа, али свагда на основи узajамних интереса, обостране користи и међусобног уважавања. Политички неутрална Србија не би била ни-

каква затворена земља, изолована и потпуно окренута самој себи. Не би, разуме се, била ни антиевропска земља. То понајмање. Како би и могла бити таква земља када је одувек, па и у стању вишевековне поробљености, била у Европи и окренута Европи?! Ипак, не треба олако изједначавати Европу и Европску унију, јер постоје европске државе, врло просперитетне, које нису чланице те Уније. Европа и Европска унија нису једно те исто. Србија, политички неутрална, не би била мање европска држава ни ако јој главни административни центар не би био евробирократски Брисел!

Војислав Коштуница је с разлогом уверен да би војно и политички неутрална Србија брже и лакше решавала своје велике економске проблеме, те да би на тај начин јачала своју моћ, оснаживала своју стабилност и повећавала свој углед. Није најмање важно ни то да би таква Србија могла да поврати самопоуздање и самопоштовање, тј. државно достојанство које јој данас упадљиво недостаје, јер је већина њених политичара – међу којима нема Коштунице – годинама снисходљиво пузала, тј. „теменала“, по неким београдским амбасадама, спремна да баш ту тражи савете и упутства, пружа информације, спремна чак да одаје и државне тајне. Треба да будемо захвални „Викиликсу“ што нас је с тим упознао, а што нико од њих није ни покушао да демантује.

Неутрална Србија је слободна и самостална Србија, мирољубива и спремна за сарадњу, али и одлучна да одбрани и сачува своје интересе, свој интегритет и суверенитет. Као уређена правна држава, она је окриље и ослонац не само за српски народ него и за све своје гра-

ђане, једнаке и равноправне без обзира на било какву њихову посебност.

Идеја политичке неутралности Србије као државе кадра је да ослободи све спутане енергије, све затомљене стваралачке моћи и способности наших људи. На тој основи и у том државно-политичком оквиру, био би могућан свестрани препород Србије, њен развој и напредак у свим областима у којима за то постоје услови и претпоставке. До такве Србије пут води преко политике националног јединства коју заступа и оличава Војислав Коштуница. Само, то није никакво монолитно јединство старог типа, које насилно укалупљује и униформише сваку различитост и особеност, већ је то јединство које је довољно пространо да такву различитост и особеност прими у себе, сачува и унапреди.

Књига Војислава Коштунице *Зашићо Србија а не Европска унија* јесте манифест и програм политички неутралне и државно слободне Србије. У њој се не пренебрегавају геополитичке околности и геополитички положај Србије. Напротив, о њима се брижљиво води рачуна и од њих се полази, с пуном политичком свешћу да они нису непроменљиви и заувек дати као политичка фаталност. Коштуничин манифест је визија која се не губи у евроатлантској магли. Он је, дакле, визија која води рачуна о реалности, али је, управо као визија, окренут будућности слободне Србије. Ако данашња Србија - која је у траљама, која је немоћна и понижена, с политичком елитом недораслом и неспособном да се носи с великим тешкоћама и историјским изазовима, али спремном да, поред својих, поданички намирује туђе интересе - жели да се врати самој себи, да се усправи и

да васпостави своју слободу и самосталност, онда ће знати и умети да у аутору ове књиге, који у политици није одбацио начелност и моралност, још једном угледа човека коме може поклонити поверење без и најмањег ризика да ће оно бити изиграно, не зато да би он добио још једну шансу, него зато да би она из овог беспућа нашла свој спас и пут, свој спасоносни пут.

Реч Данила Н. Басте на представљању књиге Војислава Коштунице „Зашто Србија а не Европска унија”, у Крагујевцу, 20. марта 2012. године.

Садржај

Уводна реч	5
О начелности и компромисима у политици	7
Односи Србије и ЕУ	15
Србија, САД и Русија	21
Косово и Метохија као преломна тачка	23
Косово 1912	29
Војводина и Рашка	32
Република Српска	35
Жртве и злочини, истина и помирење	38
О Цркви	41
Национална култура, језик и писмо	43
Нови Устав	46
Привреда, правна држава и развој Србије	48
Враћање мандата народу	57
О Петом октобру и Милошевићу	61
Односи са Зораном Ђинђићем	65
Сарадња са Хашким трибуналом	68
Колубара и паљење америчке амбасаде	69
Утицаји, домаћи и страни	72
Ђосић, Бећковић и Кустурица	77
О патријарху Павлу	81
Путин	83
Викиликс као сведочанство	85
Судбина медија	89
О младима у политици	91
Србија, избори и странке	93
Тежи пут	103
Пут политичке и војне неутралности	106
Демократија и глобализам, Србија и ЕУ	110
Поговор: Матија Бећковић – Зашто Србија	115
Данило Н. Баста: Манифест неутралне и слободне Србије	119

Издавач
Фонд Слободан Јовановић
<http://www.slobodanjovanovic.org/>

За издавача
Матија Бећковић
Председник Управног одбора Фонда Слободан Јовановић

Решење корица и њрелом
Аида Спасић

Штампа
ZAPIS GRAFIČKO-IZDAVAČKO DOO
Arandelovac Knjaza Miloša 216/1

Тираж: 5 000

Београд, 2012.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна Библиотека Србије, Београд

32:929 Коштуница В. (047.53)
327 (4-672EU:497.11)
323 (497.11) "2000/2012"
327.7/.8 (497.115)

КОШТУНИЦА, Војислав, 1944-

Зашто Србија а не Европска унија/
Војислав Коштуница ; разговор са Војиславом
Коштуницом водили [...] Миле Савић, Слободан
Самарџић и Александар Никитовић. -
Доштампано изд. - Београд : Фонд Слободан
Јовановић, 2012 (Аранђеловац : Zapis). -
114 стр. ; 20 cm

Тираж 5.000
ISBN 978-86-914191-1-0

а) Европска унија - Србија б) Коштуница,
Војислав (1944-) - Интервјуи с) Косовско
питање - Међународна заједница д) Србија
Политичке прилике - 2000-2012
COBISS.SR-ID 189067532